

RMK I. 998

*Ego habeo librum. Steph. Zúchii, Alin. Topicsis, 1747
28 Julij.*

DÖGHALALELIEN
yalo Orvofság.

Az az:

A' Pestifés idökben, s' helyekben való
s' lakó embereknek ki-
adatott

SZENTELMEL

K E D E S,

Melyben mind a' Pestisnek nehézsége ki-fe-
jeztetik, s' mind a' minémű karban
helyhezterett emberek találtat-
nak, azok orvosoltat-
nak meg,

Prædikáltatott

Sz. A. S. P. E. E. P. A.

RMK I.
KÖNYVTÁR
TÁRSASÁG

Handwritten signature and date: 24. July 1747

SAROS PATAKON,

Nyomtattatott ROSNYAI JÁNOS által.

ANNO 1662.

DÖGHALÁL ELLEN

Közönségesen pestisnek mondhatni mindenféle ártalmas sűrűen halált hozó, avagy igen nehezen, fokakot majd mint egy rendkívül meg nyavalyásító betegséget. Külömböztetve pedig s' szorosb értelemmel pestisnek mondani szokták, azt a' kiválképpen való ártalmas és halálos, avagy csak halálosképpen meg-gyöttrő nyavalyának nemét-is, melly az boszszu állo Isten igaz ítéletinek, és haragjának eszköze, vagy jele a' rendkívül való tsapásnak el-vegezésében.

Ugyan-is a' Pestis az Isten terhes és veszedelmes rendkívül való tsapásának egyike, mellyet Istē rēdkívül való bűnökért szokot valamely Országának, városnak, háznak, népére bocsátani. *Lásd Habac. Profetánál Cap. 3. v. 5.* Az ō orczája élőt dőghalál jár, és az ō lábai élőt tüzes kelifek.

Ehez képest az pestisfen, dőgön szorosb értelem szerint értem azokat a' nyavalyákat, mellyeket öldöklő, vagy csak keservefen sebhető mirigynek és pokolvarnak nevezünk, a' mellyek által, sűrűbben, hirtelenül, öletnek, és nyomorgattatnak mind Iffiak, Szűzek, mind tsecszopók és vénck.

Kezdeti lévén azért ez mostani időben közöttünk ezen pestis nemének hogy értsük, különkülön nevezet az Szent Irásbul, és igaz ki-fejezésit, szükséges.

I. Mondatik ez *Dőgnek*; nem-is okánélkül: (1) Mert mielt az emberben bé-szál, ottan dőggé teszi az embert; tégyen bizonyágot errül a' kire esik, vagy kik máfokban szemlélik, elméjét el-foglallya, erejét el-veszi, magával joltehetetlenne teszi, még mig meg nem halna már meg-holtá teszi: minden embereknék irtoztatására vcti. &c. Menyi rothat bűdös genyetséget folytat ki; meny

VALÓ ORVOSSÁG.

menyi ként, fájdalmat szerez, ha kik gyogynlásra térnek-is, nincs a' ki ne lássa. (2) Mert, mielt a' lelket oszlattya a' testül, ottan az egész testnek minden nedveségit majd el-viselhetetlen bűdös rothat senyedégre valtoztattya. Láttjuk az másképpen való rendes halálban, mely sok ideig el-tartatthatnak a' lélek nélkül való testek, kiken, vagy csak a' holt testnek kedvesitül, kívánatos nézések lehetnek, nem lévén femmi irtoztató sárvizet puffadáfok, dohos, genyetséges meg-induláfok. De a' pestis údein, mielt a' lélek válik a' testül, s' ottan puffad az egész test, meg vész iszonyún, el-szenyverhetetlen bűdös genyetséges sárvizzel; melly repedeztetit bőrit, folytattya orrát, tajtékoztattya száját (hogy a' többit ne emliczem) s' ottan nem csak férgenek adgya, de ugyan magából, magát emészto férgeket nemz. Oh dőgnek, dőge!

II. *Hévségnek, Gyuladozásnak, Habac. 3. 5.* Tüzes kelésnek. *Mof. 5. K. 32. 24.* Gyuladozo betegségnék. Nyers és aszszu fát meg-égcto tűznék. *Ezek. 20. 47.* Mert mint a' tűzben vetteter ember a' füst, hévség, láng kö-zött, még éltében már láttatik meg fulladotnak lenni, ugy a' pestisben, &c.

III. *Madárásztörinek. Lásd Solt. k. 91. v. 3.* Oka; Mert, valamint a' Madár véletlen meg-akad s' hirtelen meg-fojtatik a' törtül; ugy az ember a' pestis által. Maa' kiket jo egelesgben látz, a' pestis töre által holnap koporfoban Zárva, temetöre kíséred.

IV. *Ejszakai kegyetlenkedő felelem. Solt. K. 91. v. 3.* Nem csak azért hogy gyakorta Ejszaka szokta kegyetlenkedélet gyümölsötzetni. *Lásd Mof. 2. K. 12. v. 29.*

6 DÖGHALÁL ELLEN

Esa. 37. 36. 2. Kiral. 19. 35. Hanem hogy, Ejszakai irtoztato, s' kegyetlenkedő ferétségnek homályát vontza az emberre, s' önti szívében mind azoknak a' kiket fojtogat, s' mind a' kik a' fojtogatást szemlélik. Az-is ide járul hogy személy válogatás nélkül, mindeneket fojtogat. *László Mos. 5. K. 32. v. 25.* Meg- emészti az ő ágyasházokban az rettegés az Iffiat-is, a' Szűzet-is, a' Csetszópót-is; a' Vén embert-is.

V. *Délben röpülő nyilnak. Solt. Könyv. 91. 5.* Mert mint az előző nyil hirtelen, sebessen sebesít, ő!; Igy a' pestis, *László Mos. 2. Könyv. 12. 29.* Ej félkor az embereknek minden első szülöttét; az barmoknak minden első fajzát. Egy éjel száz nyolczvanöteztért a' Senacherib táborában. *Esa. 37. 36.* Hetven ezert harmadnap alatt Izraelben. *2. Sam. 24. 15.* Nem csak sebhété, hanem ugyan még-is őlé.

VI. *Halálnak.* Méltann-is. (1) Mert leg gyakrabban meg- őli az embert, s' még fokakat a' második halálbann-is taszít. (2) Mert ha meg nem őli-is szintén az léleknek a' testül való meg- ofzlásával, de valóban levízi a' halálnak árnyékában. Ezek az ő nevezeti; melyeknek meg-is felel, úgy annyéra hogy neveit nem csak nével, hanem ugyan cselkedettel-is meg-bizonyítja, úgy lenni.

Immár lássuk rövid Summában; mitsoda a' pestis? Nem egyéb hanem,

A' Mirigy Pokolvarbul álló pestis, döghalál, az igafságos, szent és rettenetes Istennek [Ki meg emészti a' rúz, és a' kinek kezében esni rettenetes dolog] igaz ítéleti szerint oly rendkívül való veszedelmes tsapása, mely-

Mos. 5. K.
28. 58.
Sidak, 12.
29. c. 10. 31
Eph. 14. 21
Esa. 5. 14.

VALÓ ORVÓSSÁG.

fa, melyben a' koporsó igen ki-terjesztette az ő halát, és az ő torkát felette igen feltátotta, hogy az Isten népének mind tiszteletese, mind közönséges fokasága abban le-szállyanak, és a' kik e' földön gyönyörűségben éltenek.

Ertyük mi légyen a' pestis. Lássuk immár.

II. Kik fenyegettetnek ezzel?

Felelet. I. Néha fenyegettetnek az barmok, okátalan állatok. *Mos. 2. K. 9. 3. 6.* Imé az Ur kezei lesznek a' mezei barmaidon, lovaidon, szamáridon, ökridon, juhaidon, igen nagy döghalállal. És másodnapon meg hala Aegyiptúnak minden barma. II. Néha egyszer s' mind, mind a' barmok, s' mind az emberek. *Mos. 2. K. 11. 5. és 12. 29.* Meg-hal minden első szülött Aegyptom, földén a' Pharahónak első szülöttétül fogva, ki ül az ő Királyi székiben, mind a' Malom hajto szolgálonak első szülöttéig. Es minden oktalan állatoknak első fajzáig s' úgy lön. *László Solt. K. 78. 50.* III. Néha magánosan tsak az emberek ellen, de minden személy válogatás nélkül, mind jok mind gonoszok ellen (noha, néha a' hivek kiválasztattanak, mint meg-láthatni. *Solt. K. 91. v. 3. &c.*) Meg-eset Ezechiason. *2. Kiral. K. 20. 5-7.* meg-esik minden rendeken, *László Esa. 5. 14. 15. Mos. 5. K. 32. 25. Jerem. 16. 6.* A' mi letzkénkben nints meghatározás, hanem tsak általlyában való köz ki-sejzese: Te hozzád. Ercs.

1. Minden rendeket. *Mos. 5. K. 32. 25. Esa. 5. 14. Jer. 16. 6.*

2. Mind embereket, mind barmokat. *Jerem. 21. 6. Ezech. 14. 19.* Itt pe-

DÖGHALAL EELLEN

Itt penig a' mi nagyobb a' Sido nemzetséget minden
rendeivel, Barmaival; a' mely Nemzetséget Isten min-
den népek, nemzetségek közül választot vala magának
kiválképpen való népül, és törttevala minden népeknél
fellyebvalová, mellyeket teremtét, ditsérettel, nével,
ditsóséggel, hogy ő néki lenne szent népe. *Mof. 5. K.*
26. 19. Mellyé a' fiúság, a' ditsóság, a' parantsolatok,
a' törvének rendelése, az Isteni tiszteletek, és az ige-
rettek. *Rom. 9. 4.*

I. Miaz oka hogy Isten, illy szerelmes népet,
illy férelmes csapással fenyegecsé?

Felel. Mert az Isten magának szerelmelesb, és az ő
ditsóságének meg-bántodása, ő szent felségének leg sze-
relmesb. Azért annak meg-sértését leg férelmesben-
bünteti-meg.

Ertekezünk, ezt meg értven, a' harmadik
punctrul: Miképpen ízal immár ez

Csapás a' népre?

Felel. Reá ragasztatik; mert azt mondgya: Hoz-
zád ragasztgya az Ur? Ugy de mit térszen az? Hozzá ragaz-
tani itt annyét térszen, mint a' pestissel meg-veretni.
Hasonlatosság által való szollás ez, mely fok dolgokbul
meg-mutatthatik: példának okáért Reád avagy beléd
ragad, mint a' tűz a' fában. *Ezech. 20. 47.* Reád ragad;
mint az méreggel meg-kent nyilván ember testében
belőtt méreg, mely minden ereit, inait az egész testnek,
sőt minden részeit egy el-fogja, hogy azt egyeb a' ke-
serű halálnál ki ne vonhassa.

Reád ragadt; mint a' rothatság az almában, mel-
lyet az utá mikor a' rothatság belé esett, akar mint őrizd,
akar

VALO ORVOSSAG.

akarhová helyheztesd, de csak el-kell veszni, nincs fo-
ha olly mesterség, hogy a' rothadástul mentéte lehe-
sen. Igy ragad-el a' pestis, &c.

Reád ragad; Mint a' te tested bőre a' húsfodhoz,
húsfod esontodhoz, tsontaidnak által egymáshoz, hogy
a' mint ezek egymástul soha el nem választathatnak,
hanem vagy halát, vagy halálhoz, sőt annál nehezeb
nyavalyát hoznak. Igy a' pestis.

Ellenvetés. Híszem mindenkor reánk vagyon ragadva
a' halál: Mett a' hola' bűn ott a' halál. *Rom. 5. 12.*
Miképpen mondgya tehát hogy reánk ragasztgya.

Felel. Szent igaz ez; a' mi néz a' rend szerint való
meg-halást, melynek mindenkoron maga erejében fen-
álló törvényét, tsináltatá első szüléink esete, hogy tud-
ni-illik; minden embernek egy szer meg kellyen hálni.
De rendkívül való ám ez, ugy mint rendkívül való vét-
keknek, rend kívül való tsapása. Melyhez képest, nem
mondarik ez tsak halálnak, hanem döghalálnak. Sídok 7.
727.

De erről majd aláb többet; Most lássuk a' negye-
dik Csikkelyt:

Ki tselekefzi ez el-ragasztat? Az Ur;

Mellyik Ur?

1. Az ki bir a' pokolnak és a' halálnak kulcsaival.

Apoc. 1. 18.

2. A' kinek ugy vagyunk kezeiben, mint a' fár a' fa-
zakasnak. *Rom. 9. 22. 23. Jerem. 18. 6.*

3. A' ki az ember életének határát el-rendelte,
mellyet által nem hághat. *Job 14. 5* Es a' kinek könyvei-
ben irván vagyon az ember életének napjai. *Solt. 139. 16.*

4. A' ki egyedül őlhet és elevenithet; sebesithet és
gyogit.

gyógyíthat, és senki az ő kezéből magát ki nem szakaszthatta. *Mof. 5. K. 32. v. 39.*

5. A' kinek lelke előtt senki, sohová el nem mehet. *Solt. K. 139. 7--12.*

6. A' ki mindent meg cselekedhetik a' mit akar. *Solt. K. 115. 3. és 134. 5.* és a' mit megmond, meg tellyesíti. *Mof. 4. K. 23. 19.* Es senki az ő karját el nem fordíthatta, sem az ő akarattjának senki ellene nem állhat. *Rom. 9. 19.*

Ez immár az Ur a' ki elragaszta. De erről többet fogunk hallani az tanuságban.

S' Meddig, s' minémű munkára lesz odaragasztva?

V. Ez immár Letskénk ötödik czikkelye: Miglen meg-emészt tégedet.

Ez is hasonlatosság szerint való szollás. Meg-emészt.

I. Jelent igen keserveffen és nehezen győtrő nyavalyát; melly avagy éppen meg-öl, és rohadás s' férges étele által való meg-emésztésre ad, avagy csak ugy meggyőtör, hogy bóródót tsontaidhoz szárazságya, és életedet mint egy ugyan meg-olvasztá. *Job. 7. 5.* Halljuk Mofest: Meg-emésztetnek és el-vesznek gyulaszto betegségekkel, és keserű halállal. Még pedig személy váltogatás nélkül mindenek.

Iffiak, Szűzek, Csetsyopók, Vén emberek. *Mof. 5. K. 32. 24.* Erre nézve mondatik veszedelmes ítéletnek. *Ezech. 14. 21.* Mert utólto veszedelemig emészt meg mindeneket. Embereket, barmokat. *Jerem. 21. 6.* *Esa. 5. 14. 15.* Ez okon, neveztetik tűzes kelifnek.

Hab. 3. 5.

Hab. 3. 5. Gyuladozó betegségnek. *Mof. 5. K. 32. v. 24.* Mert fel-gyulasztá, sőt ugyan halálra meg-égeti, meg-epelesztá a' szegény testet, mig szintén ki-szárazta a' velőket, minden élő nedvességeket. Mondatik madarász vagy vadász törinek. *Solt. K. 91. v. 3.* Mert mint a' tör vadat, madarat meg-fog s' megfojt, ugy a' pestis, &c. Mondatik igen fel-tátot toroknak, igen ki-terjesztet hasznak. *Esa. 5. 14.* Mert miképpen az éhen fel-tátott torok és ki-terjesztet has, a' mit el-nyél meg-emészt, (ha ritkán vagy egy Jónást ki okád-is) és ganéjja tézsi. *Jon. 2. 13.* Igy bánik emberrel a' pestis, &c. De a' mi szomorúb, néha ezek is nem semmik; azt mondgya a' Felséges Isten, ki meg-emésztő tűz. *Sidok. 12. 29.* Hogy ha Noé, Dániel és Jób lennének is e' földön, az Ur mondása, ha fiakat, leányokat meg-szabadítták, ha döghalált bocsát e' földre, és kiönti az ő haragját, hogy ki-vágja ő rulla mind az embereket, mind a' barmokat. *Ezech. 14. 14. &c.* Másutt is. Ha ő előtte állának Mofes, és Sámuel, mindazáltal az ő szíve nem hajlana ez néphez, hogy a' halálra valokat ki ne üzne orczaja elől halálra. *Jer. 15. 1. 2.* Azt akarja mondani: Valamiképpen a' tűz, minden meg-égető állatot, kiméllés, válogatás nélkül [ha ritkán a' három Iffiak meg-tarratnak-is] meg-éget, ha-muvá, porrá tézzen meg-emészt; Ugy én, a' pestis által meg-emésztetek, annyéra pedig hogy ha szintén némelyek az én szenteim között esedeznének is, kik mászor könyörgésekben meg-halgattattak, mindazáltal meg nem könyörülök, hanem meg-emésztetm tűz módon, mind az igazakat, mind a' hitetleneket, hogy semmi ne maradjon benned. Halljuk ezeneket maga felől, ma-

B 2

Mof. 5. K. 28. v. 58c

12 DÖGHALAL ELLEN

Ezech. 20.
47.

gátul a' Felséges Istentől, a' ditsőséges és rettenetes nagy nevtől. Imé azt mondgya: Tüzet gyujtok te bened, és meg-emészt te benned minden nyers fát, és minden aszizu fát; és meg nem aluszik egyik láng a' másik láng után, és meg-égnek a' miá minden ortsák, déltől fogva északig. Viszont: En Ur, ki-vonszom az én kardomat hüvelyéből és ki-vágom te belőled az igazakat, és a' hitetleneket. *Cap. 21. v. 3. 4.* Igaz ugyan; hogy néha egy igazért kedvez Isten sokaknak. Mint Lothért Zoárnak. *Mof. 1. K. 19. v. 21.* Szent Pálért, két száz hetvenhat férfiak tartatának-meg. *Cselek. 27. 34. 36.* De ellenben egy embernek gonofságáért egész népet is meg-látogat Isten. Mint az egy Achám lopásáért, az egész Izraélt. *Josue. 7.* Az hitelennel együtt meg-öli Isten az igazat-is. Ez penig az Istennél nem igazságtalan dolog. Mert nem mentenek ki az hamissáknak társaságokból, s' a' mi nagyob részesülnek az ő bűnökben, s' ez okó részelteti Istē a' büntetésben-is. Noha külömböző móddal, mértékkal s' véggel, a' mint aláb meg-fogjuk hallani.

Eddig a' betűnek fejtegetése s' világosítása; Látsunk még egy kérdést.

Minémű Csapása Istennek a' pestis?

Felelet. Rendkívül való; Mint meg-tetszik.

1. Mert nem mindenkor; hanem bizonyos számu esztendőknél közben vetése által szokot lenni.

2. Sűrűven, hirtelenül való meg-fojtogatásával szokot lenni, mind az embereknek mind a' barmoknak.

a. Egyiptomban. Egy nap minden mezsei barmok, lovak, ökrök, &c. *Mof. 2. K. 9. 3. 6.* Egy Ejjel az embereknek minden első szülöttök, a' barmoknak

VALÓ ORFOSSÁG.

13

moknak minden első fajzások. *Mof. 2. K. 11. 4. 5. és 12. 23. 29. 30.*

b. David Jobbágyaiban harmad napig hetven ezer férfiak. *2. Sam. 24. 16. 17. 1. Chron. 21. 15. 16.*

c. Senacherib táborában egy Ejel, Száznyolcvan öt ezer emberek. *Esa. 37. 36. 2. Király. 19. 35. 2. Chron. 32. 21.*

d. Meg-emészt egész háznépet. Ha tiz emberek maradnak-i egy házban, meg-halnak. *Amof. 6. 9. 10.*

3. El-rejtezés nem lehet előtte. Azt mondgya az Ur Ezechiél Profeta által: A' kik kerítésekben és barlangokban vadnak, döghalállal halnak-meg. *Cap. 33. 27.* Jeremias által-is; Fel-jött a' halál a' mi ablakunkra, bejött a' mi palotánkban, hogy el-veszesse a' kitsiny gyermekeket az utakról, és az iffiakat az utzákból. *Cap. 9. 21.*

4. Az Istennek fenyegetéséből, mellyekben a' rend kívülváló több esapások közzé számláltatik. *Ezech. 14. 21.* Az én négy veszedelmes ítéletimet, a' fegyvert, éhséget, a' gonosz fenyevadakat, és döghalált bocsatom Jerusalemlre, hogy ki-vágjam belőle az embereket és a' barmokat. Viszont *Jeremisanál-is. Cap. 15. 2.* Így szól az Ur: A' ki halálra való, halálra; a' ki fegyverre, fegyverre; a' ki éhségre, éhségre. Hasonlokat lás. *Zach. 11. 9. 2. Sam. 14. 13.*

Mind ezek után; Légyen ez első

Tanulágunk.

Valamely Országban, városban, &c. Döghalálnak, pestisnek uralkodása vagon, rendkívül való bűnök, s' azokban való meg-keményedes vagon ott.

B3

Okaczi

DÖGHALÁL ELLEN

Oka ez; Mert a' minémű az büntetés az igaz bírólott, nyilván mutattatik hogy olyan a' bűn-is; mert minden büntetésnek mértéke a' bűn, ugy hogy minden büntetésnek a' bűnhöz kel mérsékelteni. Azt mondgya Elihu. *Job. 34. 23.* Hogy nem kárhoztattya Isten az embert abban a' mit nem tselekedet, hogy Istennel perben alhatna.

Az a' kérdés mellyek lehetnek azok a' vétkek, a' mellyekért kivalképpen szokta Isten a' pestissel öldökleni az embereket s' még az bármokat-is?

Nevezet szerint az Sz. Írásban találatnak ezek.

1. Az bálványozásnak fel-állatása. A' mi Leczkénk feletta a' *14. versben*, ezek ezigék találatnak. Ha el nem téréndesz (áldot lélsz v. 2. *6c.*) minden ő igéjüül, mellyeket én ma parantsolok tinéktek, se job kézre, se balkézre járván idegen Isten után, hogy tisztelvétek azokat, a' *15. versben*. Viszontag ha nem engedéndesz a' te Uradnak Istenednek, hozzád ragasztya az Ur a' dög-halált mig meg-emésztetel. Világosan ki-fejezte az Ur Ezechiél által, mondván: Elék én azt mondgya az Ur Istens; ha meg nem cselekezzem, miért hogy az én szent helyemet meg-fertőztetted mindé utálatosságiddal, én is azért el-rontlak, és az én szemem nem kedvez, és nem könyörülök rajtad. Harmad részed dög-halál miat veszel, és éhség miat emésztetik meg te közöted; Harmad részed fegyver miat hull-el te környülötted; és harmad részed minden szélre el-hintem. Ide válok ezek is. *2. Kir. 6. 21. 4. 6. és 17. v. 8. 9. 10.*

2. A' hitetlenséggel egyben. köttetet nyakaskodás, en-

Cap. 5.
11. és 12.

VALÓ ORVOSSÁG

dás, engedetlenség, midőn kik az Istennek, akármely s' mennyi nagy csudálatos dolgait látsák, sok szép igéretit hallják; de ugyan nem hisznek, de ugyan nyakaskodnak. Igy vétkezék az Izraél a' pusztában. *Lásfad. Mofes. 4. K. 14. v. 11. 12.* Vallyon s' miglen ingerel (mond Isten Mofesnek) engemet e' nép: miglen nem hisznek énnékem, minden csudátételimnek, mellyeket tselekettem ő közöttök? Meg-velem őket dög-halállal, és el-veztem őket.

3. Az Isten beszédének és a'nak hirdetőjének meg-utálása és meg-vetése. Halljuk ez okon lott kemény fenyegetését az Urnak. Igy szol Jeremiás: Azt mondgya a' Seregeknek Ura: Imé én küldök ő reájok fegyvert, éhséget és dög-halált és télszem őket olyanokka, mint a' meg-vesztet függék, mellyeket a' ke'véség miat meg nem ehetnek. Es öldözöm őket fegyverrel, éhséggel és dög-halállal, és a' földnek minden országának gyötrelmévé adlak tikteket, átkozására és tsudájára, és meg-süvöltésére, és minden nemzetségeknek szidalmára, a' kik köziben ki-verttem őket. Azért mert nem fogattak az én beszédemet azt mondgya az Ur, mellyeket én ő nékiek izentem, az én szogáim által, a' Proféták által, reggel fel-kelvén és el-küldvén, és nem fogattatok, azt mondgya az Ur. *Jerem. 20. v. 17. 18. 19.*

4. Az Isten sz. és tiszta beszédének és áldot rendelésének meg-vesztegetése és rédeletlenségre való fordítása. Ez okon mondá Sz. Pál a' Corintusiaknak *1. Levél. 11. 30.* Hogy ő közöttök sok erőtelenek, sok betegek voltak, és sokan él is alutranak. Felette nagy pusztító tsapással vérettek vala-meg az Áldódbeli Filisténok, hogy

DÖGHALÁL ELLEN

hogy az Isten törvény tarto ladájával rendeletlenül bánának, melyről láthatz *1. Sam. 5. 6.* A Bethsémes Városbelieken-is ugyan ezen okon, mint a Filistseufokban meg-őle az Ur ötven ezer és hetven embereket, *Cap. 6. 19.* S' így torlá meg az ő szent rendelésén valo rendtelenséget.

5. Az ártatlanvérenek ki-ontása, a' nyomorgatás, minden féle erőszak s' törvénytelenég. Ezek a' bűnök emlegettenek. *1. Kir. 22. v. 16.* Nagy sok ártatlan vértis onta ki a' Manassé, annyéra hogy Jerusálem minden felől meg-telnék véle: Kétség nélkül az igaz mondó s' jo tanátsado embereknék; kinek-is tulajdonittatik, hogy Eliaş Profétát fűrészeltette tetérül ketté. Melly Eliaş nagy fel-indító beszédekkel, tet panaszt s' dorgálta a' Fejedelmeket, s' az egész népet az ő rut és nagy gonofságokért: Rakvák, azt mondgya, a' ti kezeitek vérrrel, paráznává lótt a' hű Város, az itélettel tellyes város gyilkossággal rakodot meg; kinek czűste salakos, bora zagyvállot; Fejedelmi el-hajlottak, Orvok társai; minnyájan ájandék szeretők, fizetésre s' adományra nézők: az Arváknak igazat nem itélők, szegény özvegyeknek perit, clejekben nem botsátok, elől nem vévők. Ezekiel szavaival rekesztém-bé, ki így szóllott: Azt mondgya az Ur Isten: Ti vérrrel éltek, és vért ontotok ki, *Ezech. 33. 25.* Elek én azt mondgya az Ur Isten: hogy a' kika' pusztában yannak, fegyver miatt hullanak-el, és a' kik a' mezőn, a' vadaknak adom, hogy meg egyék őket, és a' kik keritésekben és barlangokban, dögállal hálnak meg. *v. 27.*

6. A' kevélység és fel-fuvalkodottság, melly áll; avagy

VALÓ ORPOSSÁG

17

avagy (1) A szívnek fel-fuvalkodottságában, mellyel vétkezék Dávid a' népnek meg-számlálásában. *2. Sam. 24. vers 1. 6c.* melly okul lón, hogy Isten, hetven ezer embereket meg-őle Izraelben, *v. 15.* (2) Kőntősfőkben felettébb valo bujálkodásban, mellyel vétkezék a' Tyrus Királya, mellyről láthatsz. *Ezech. 28. v. 11. 23.* (3) Felettébb Pompás épületekben, mellyől láss *Amos. 6. vers 8.*

7. Szemérem nélkül valo bujálkodás, paráznalkodás, mely felől láthatsz *Mof. 4. K. 25. v. 9.* és *Ezech. 33. v. 26.* Minden az ő felebaráttjának feleségét meg-fergeteztette, annak-okaért dögállal hálnak meg. *v. 27.*

8. Erelben italban valo bujálkodó tobzódás, ugy írta Mofes az ő *negyedik könyv. 11. 33.* Hogy a' Sidoknak a' hús még fogok között vala, és meg nem emésztették vala, mikor az Urnak haragja fel-gerjede a' népre, és meg-veré az Ur a' népet felette nagy csapással.

9. Kinek kinek felebaráttjának meg-csalása, hallyuk az Urat Jeremiás által. Azt mondgya az Ur: így szóll a' Proféta: ti nem engedtetek nekem; hogy ki ki, mind az ő Attyafjának szabadságot kiáltana, és az ő felebaráttjának: Imé én hirdetek néktek szabadságot, azt mondgya az Ur a' fegyverre és a' dögállalra és az éhígre.

10. Az Antichristus pártvára valo állás, annak imádása, bélyegének fel-vételé; ahoz való hunyorítás. Láss e' dolog felől *Jelenésfről írt K. 14. v. 9. 10.* Ísmét, *6. v. 8.* és *16. v. 2.*

Ezek a' vétkek, a' mellyek nyilván találtatnak a' Sz: Irásban; a' mellyekben valo meg-keményedésért az Országok.

DÖGHALAL ELLEN

szágoknak, Városoknak, házaknak népei a' pestifélel, mint ennyi rendkívül való csapással büntetettnek Isten-től. Kér három szókkal értsük haznait.

Hafznai e' tanulságnak.

I. Hafzna; mely a' magunk meg-vizsgálására serkent. Ha hazánk, Városink, faluink, házaink népei között mind az elő számlált vétkek nem találatnak-e fel? En rövidségnek okáért el-halgotom hazánk, városink, faluink, házaink népeiben való ki-mutogatását, s' fel-czir-kálását mind azoknak a' vétkeknek. Légyen ez aránt ki ki magának prädikátora s' fel-találja. Ha ki tagadgya, annak én csak azt felelem, a' mit Samuel Saulnak. A' Saul vizsgál, térvén az Amalékíták meg-verésébül; azt mondgya vala Samuelnek: Imé meg-teljesítettem az Urnak szavát. *1. Sam. 15. v. 13.* Samuel pedig mond; Micsoda nagy barom rivás tehát a' mely fülemben jü? és micsoda ökröknek bögése a' mellyet hallok? Mondgyátok ti-is miben vétkezttünk az Ur ellen? Sőt inkább engedttünk az Urnak. Azt kérdem; miért vadnak tehát a' nagy jajgatások, síráások, kefergések, minden Városokon, azoknak utsáin, sőt majd minden házakban? a' fegyver, a' pestis miat? Réá kel térnetek, hogy a' nép meg-tartotta a' marhának kövércit, az uralkodo Agag Királyt. Meg-maradt az egész nép mind a' fellyül meg-emléttet szarvas vétkekben, és azoknak mint egy királynak magán való uralkodást engedet, s' mind e' gonoszok ezért estenek rajta. A' pestis bűnnek rendkívül való büntetése, ahol azért a' pestis, ot találatik a' rendkívül való vétkekben való meg-keményedésis. Méltán mondhattuk tehát Daniellel *Cap. 9. 4. Öc.*

II. Hafz.

VALÓ ORVOSÁG

II. Hafzna Oktató intés; Azért a' rendkívül való Csapás birjon bennünket, a' rend kívül való meg-térést. Oh a' nagy Istenért a' Pestis magában-is veszedelmes itéleti Istennek, s' több nem volna is fel-kellene serkennünk; De imé még e' felet, ki vonva ellenünk a' fegyver, készen a' rablo ellenség, köztünk a' minden-aponként, minden javainkat prádáló, fákmánlo korbolók. Menyin indultanak lelkünkben való öldököl-tetélünkre, belől félelem, kívül rettegés. Egyszer kiálta Jónás Ninivében, negyven nap hátra, el-sillyeda' város. Oh mely igen meg-indulnak! hisznek a' Prophéta szavainak, bójtót hirdetnek, kitsintül fogva nagyig gyász ruhában öltöznek. A' Király királyi székiből kikél, le-verti királyi ruháját, gyász ruhában öltözvén a' porban ül. Parantsolatot ad kiudvari Tanátosfinak egygyezésekből, hogy se emberek, se barmok, ökrök, juhok, semmit meg ne kóstoljanak, se egyenek, se vizet ne kóstoljanak, hanem gyászban öltözzenek az emberek a' barmokkal együtt, kiáltsanak az Istenhez szüntelen, és térjen-meg minden ember az ő gonosz utáról és az ő hamiságátul, mely ő benne vagyon. *Jon. 3* Sőt a' Felséges Isten ugyan maga parancsolgya a' rendkívül való csapásnak idein, a' rend kívül való meg-térést. *László Joel. 2. v. 12---17.* Igen gyönyörűséges szép igéretet tévén hozzája, *v. 18.* s' tovább.

Serkennyeték-fel azért. Elsőben-is felső hatalmaságok, Magistratusok, az alattomban lappango czé-géres vétkeknek ki-kerecselésében. A' nyilván valoknak pedig ki-irtására. Kövelésétek Jofuét, *Cap. 7. v. 16.* s' tovább Dávidot *Soltár K. 101.* egészlen. Másodrendben.

C 2

minden

DÖGHALÁL ELLEN

minden házi gazdák, gazda afzszónyok, Atyák, Anyák, ki ki mind a' maga háza népei között. Kővelsések Jobot. *Cap. 1. v. 4. 5.* Ti is harmad rendben Istennek szolgálai, a' menyire ti tuletök lehet lástatok tisztetekhez, kiáltatok tellyes torokkal, meg ne szünnyetek, mint a' trombita, emellyetek fela' ti szotokat, és mondgyatok meg az Ur népinek az ő bűnöket, és a' Jákob házának az ő hamiságokat, &c. *Esa. 58. v. 1.*

Végezetre mindenek, imé rend kívül valok a' vétkek; rend kívül valo a' Csapás. Légyen rend kívül valo a' meg-térés-is; ez a' *Conditio*. Térjete meg a' ti Uratokhoz Istenetekhez. Ez az igéret; az Ur is meg-tartózik a' büntetéstől, *Amen.*

II. PRÆDIKATIO.

HAllottunk vala nem igen régiben, ez kezünk alát valo szent leczkének 1. alkalmatóságáról: Vettük másodsor, őt czikkelyekben állatván. Leczkénket, annak magyarázatyát. Végezetre egy tanúságot is, noha rövideden, el-végeztünk: Most az Isten Szent Lelke igazgatása által, hallyunk más tanúságot; s' az szerént valo szent elmélkedést.

Ez lesz a' második tanúság.

A' Pestist, döghalált, önnön maga ragasztya Isten mind azokra, valakik meg döggösödnek, akar meg-halynak, akar csak meg-betegesedgyenek.

Négy okokkal állatom ezt-meg.

I. Mert az Isten önnön maga magának tulajdonítja, mint meg-tetzcik e' következendő helyciből a' Sz. irásnak

VALÓ ORFOSSÁG.

írásnak: A' mi Leczkénkben: Az Ur ragasztya. *Mof. 3. K. 26. v. 25.* Botsátok döghalált közzétek. *Jerem. 14. 12. és 24. 10. és 29. 17.* Imé én küldök ő reájok döghalált. *Ezech. 14. 21.* Az én veszedelmes ítéletemet a' döghalált botsátom Jerfálemre.

II. Mert a' Pestis csak azokat, csak addig öldöklí, a' hová, s' a' kikre meddig Isten el-botsáttya, nem másutt, sem másokat, sem tovább; ez így mutattatik meg; (a) Mikor Isten csak a' mezei barmaira küldé Pharahonak, csak azokat, de ísmét mindeneftül öldöklöttre. *Mof. 2. K. 9. v. 3. 8.* (b) Mikor az embereknek első szülőitökre, a' barmoknak első fajzafokra küldöttre, ísmét úgy lött. *Cap. 11. és 12.* Ez is penig csak az Ægyptombélieken esett, egyébütt nem. *Cap. 11. v. 7. (c) 2. Sam. 24. v. 10. 15. 16.* Ezen igék találatnak; Botsáta annak okáért az Ur Döghalált az Izraél népére, reggeltől fogva az el-rendelt ideig, és meg-halának a' nép közzül, Dántul fogva Barfabáig hetven ezer férfiak. Es mikor fel-emelte volna kezét az Angyal Jerusálem ellen-is, hogy azt-is el-pusztitaná; meg-száná az Ur a' veszedelmet, és monda az Angyalnak, a' ki a' népet őli vala: Elég immár hadd-el.

III. Mert minden teremtet állati erőt s' tehetőséget felyül haladó és muló tehetőség vagon a' pestissel való csapásban: meg-tetzcik, a' következendő példákból.

1. Egy nap az Ægyptombélieknek minden marhájok meg-hal. *Mof. 2. K. 9. 3. és 6.*

2. Egy Ejszékori órán Ægyptomban az embereknek minden első szülőitök, a' barmokaak minden első

DÖGHALÁL ELLEN

Kajzások hirtelen meg-külömböztetett ki-válogatással meg-öletnek. *Mof. 2. K. 12.*

3. Izraélben harmad napalatt, hetven ezer ember. *2. Sam. 24. 15.*

4. Sennacherib táborában egy Ejjel száz nyolcvan ötezeren hullának-el. *Esa. 37. 36.*

IV. Az Istennek mindenkre, s' mindenüvé ki-ható s' terjedő mindenható hatalmas gondviselelése, ugyan ezent állattya meg: mely felől a' Szent írának e következő fel-jedzett helyei nyilvántanitanak. E' nélkül egy hajszál, egy veréb el nem csik. *Sz. Math. 10.* A' hivek lépések ő felségénél számban vannak. Könyhullatásokat egygyenként tömlőjében szedegeti. *Solt. K. 55. v. 9.* Leg-kissebb tsontotskájokat őrzí. *Solt. 34.* Mint maga, szeme fényét úgy őrzí. *Mof. 5. K. 32. 10. Solt. K. 17. v. 8.* Továbbá *Amof. 3. v. 6.* Avag lézzené olly veszedelem a városban, mellyet az Ur nem szerzene? *Sivalm. 3. 37.* Kitsoda parantsolattyaól vagyón valami; ha az Ur nem parantsolta? Avagy nem a' felséges Istennek szájából jó-é ki, mind jó és gonosz? Elaiás Prophéta által is ezen dolgot bizonyította a' Felséges Isten maga felől, midőn így szól: Hogy meg-tudgyák napkeletről és napnyugattul fogva, hogy nincs több én nálamnál, ki a' világságot formáltam, a' lététléget teremtettem, békéséget szerzek, gonoszt teremtek (nem bűnnek s' rusnyának gonoszsát, hanem büntetélnek és szomorúságnak gonoszsát, minémű a' háborúság, pestis, &c.) én vagyok az Ur ki mind ezeket cselekelek. *Esa. 45. 6. 7.* De a' Moyfés által ugyan fontoson ki-jelentette Isten ezen dolgot. *Mof. 5. K. 32. 6.* Meg-emészternek és elvesznek

VALÓ ORVOSSÁG.

vesznek gyuladózó betegséggel, és keserű halállal. *v. 25.* meg-emészti őket az ő ágyasházokban a' rettegés, az iffiat-is az szűzet-is, az Csétszópot-is a' vén emberrel együt. *39.* Látsátok meg hogy én vagyok és nintsen Isten én kívülőttem, én élek, én elevenitek, én sebesítek, én gyógyítok, és senki nints ki az én kezemből ki-szabadulhaszon. Így ugy vélem, nints a' ki fel-tett tanuságunk igazságát kételkedésben hozza. Egy kérdést lásfunk meg.

Miképpen ragasztya el Isten a' döghalált?

Miképpen tulajdonítatik Istennek a' pestis?

Némelylek azt mondgyák hogy a' pestisnek okai ezek s' ilyen móddal.

1. Az Isten meg-engedő oka. *Causa permittens.*
2. Az őrdög munkálkodó oka. *Causa Efficiens.*
3. A' bűn érdemlő oka. *Causa promerens.*

A' minéz e' felcletre; hogy az utólyán kezdgyemel. Abban előben meg-egygyezek, hogy a' pestisnek érdemlő oka a' bűn: merta' halál a' bűn által jö-bé, azt mondgya Szent Pál *Rom. 5. v. 12.* Vízont, hogy a' halál bűnnek földgya *Cap. 6. v. 23.* Sőt ugyan fulákja a' bűn a' halálnak *1. Cor. 15. v. 56.* Sőt találatnak kilencz szarvas vétkek, a' mellyekért Isten e' rendkívül való csapását, hol egy s' hol más Országra, s' mostan Magyarországra bocsátotta, a' mint az első tanuságban meg-értők. Másodszor; abban sem külömbözök, hogy az őrdög légyen (s' talám néha jó Angyal-is ha Istennek tetczik) *Causa instrumentalis*, munkálkodó eszköz, mely által Isten e' nagy csapását véghez vízi, az nyakas és bűnben meg-anyahodott, poenitentia tartatlan népen.

Dávid

Dávid madarászti cmleret s' érti az ördögöt *Solt. 91. v. 3.* A' hetven nyolczadik Soltárban pedig *v. 49.* nyilván kifejezi, hogy az Ægyptombeliekre gonosz Angyalát bocsátotta, s' néz arra az öldöklésre, melyrül cmlerezet vagyon *Mof. 2. K. 12. 23. 29.* Efaiáznál is *Cap. 37. 36.* Ugy vagyon írva, hogy az Urnak Angyala ölte-meg a' Sennacherib Száz nyolczvan öt ezer emberét Jerusálem ellen-is Angyal emelte-fel kezét ki-vont törrel. *2. Sam. 24. v. 16.* De bezzeg a' harmadikban meg nem egygyezek, hogy az Isten csak *Causa permittens* volna, mint egy hivalkodva néző s' meg-engedő ok. Ezzel ellenkező dolgot állata' mi fel-tött tanufágunk, melyet elegendé s' ellene mondhatatlanul meg-is bizonyítánk. Más az, továbbá még-is. A' mit a' Soltár író mond *Solt. K. 78. v. 49.* hogy az ő gonosz Angyalát bocsátotta el. Azon dolgot magának tulajdonítja Isten *Mof. 2. K. 11. v. 4.* Azt mondgya az Ur: Mikor Ejjél lezend én által megyek Ægyptomnak földén. és *12. v. 23.* Az Ur által megyen Ægyptomnak meg-ölésére *v. 29.* Ejjélkor az Ur meg-öle minden első szülőrtet. Leczkénben-is úgy tallyuk. *Az Urragasztja hozzád.* Itt pedig valamely csekély elméjű úgy ne gondolkodgyék; hogy vétkes dolog Istennek ezt tulajdonítani. Nem az; mert a' pestis, nem törvénytől ellenkező bűn és rusnyaság, hanem törvény szerént való büntetése a' bűnnek, és szorongató szomorúságnak gonoszisa, melyet Isten mint leg felsőbb törvényt ki-adó Magistratus bíró, minden hibáságnak néki nem tulajdonítás nélkül, cselekedhetik cselekezik-is. Miképpen azért valamely külfő bíró, ha valamely latrot meg-fogat, nem csak meg-engedi azt, hogy

azt, hogy, a' hohér maga szabad akarattya szerént gyötörje, roncsa, a' mint néki tetezik, hanem a' mint az ő gonofzsága vagyon, *pro quantitate & qualitate delicti,* ekképpen törvényt térszen reája, érdemlett némű büntetését ki-mondgya, a' hohér kezében adgya. Mitsoda, büntetéssel *exequallya* elciben adgya, vagy fejét vegye, vagy fel-akaszsa &c. Itt a' hohér csak azt viszi véghez, a' mit s' meddig reá biztak, abban el sem hágy meg sem többiti. Itt láttyuk a' latornak vétke érdemlő ok: a' hohér ezköz, a' *Magistratus* pedig a' kia' büntetést, de minden bűn nélkül tseleketreti. Így a' Felséges Isten, leg kiffő bűnnek ő néki tulajdonítás nélkül tselekeztia' *pestis* sel való Csapást az embereken; nyilván való helyek a' szent Írásban, mellyek ezent bizonyították. *Amos. 3. 6.* *Siralm. K. 3. 36.* *Esá. 45. 6. 7.* *Deutr. 32. 39.* Ezeket le-irtuk a' tanufágot erősítő negyedik ok alatt.

Ennek pedig a' *pestis* nek el-ragasztásában, élyené Isten jó avagy gonosz Angyalinak közben vetések kivül, rudni-illik; hogy az emberbő egyenesen, teremtsen mirigyet, pokolvarat. Mert mitsoda a' mirigy, és pokolvar, hanem az Isten boszszu álló haragjának jele, s' ha mondom-is, ezközze. Hallyuk Habakuk Profetát. *Cap. 3. 5.* *Az ő orcájja előtt döghalál jár, és az ő lábaj előtt tüzes kélék;* vagy a' levegő Egnek meg-dögösítése által; vagy ételünknek, italunknak Csömörősé való tévével; vagy emberben lévő vérenek meg-rothasztásával. De én senkivel ústököt nem vonzok, mert ezt a' *pestis* el-ragasztó egyedül való bölts Isten tudgya, kinck itilati nyilván vagyon, de annak el-végezésének modgyát hadra a' maga mindenható bölcsességében, kinck itilit ter-

DÖGHALÁL ELLEN

titrettegem, cselekedetinek módgyát csudálom.

Ezeket így értvén immár fogjunk a' meg-hallott dolognak alkalmaztatásához.

Mint hogy a' *pestifés* időben négy rendbeli embernek találtak, úgy-mint.

1. Kik csak a' puszta el-futást és ragadást állatták.
2. Kik gyenge de ugyan igaz hitűek.
3. Kik igaz de erős hitűek.
4. Kik vakmerők.

Ezekhez képest négy karban-is állatom e' tanulásnak hasznait. Létszen azért az első Czáfoló haszon.

Hasonlók némely emberék a' *pestifés*nek idején az olyan Lovakhoz, kik mikor botlásokért, bokroságokért, &c. rajta ülötül korbácsoltatnak, sarkantyúval vagdaltatnak, haragjokban csak a' zabolát rágják s' azon igyekeznek hogy zabolájokat szájokbul ki-vevén, a' rajtok ülők alol, ki-vehetnék magokat. Így némely emberek, mikor Istentül az ő rendeletlen életékért *pestifés* fel csapdosztatnak, semmit sem néznek a' *pestifés* el-ragasztó lstenre, hanem csak a' nagy csapást s' a' külső eszközöket, levegő ég veszettségét, ha vagyon ilyen, *pestifés* emberekkel való társalkodást emlegetik, s' minden mestersegek az, hogy előtte el-futhassanak, s' így menekedgyenek-meg a' büntető Isten kezei alol; mely emberekkel hogy rendesebben bánhassunk, három kérdéseket lássunk-meg:

1. Szabad-é el-futni arról a' földről, városbul, falubul, a' holot a' *pestifés* vagyon?
2. Lehet-é el-futni?
3. El-ragad-é a' *pestifés*.

Az első

VALÓ ORVOSSÁG.

Az első kérdésre kettős lesz a' felelet. Elsőben azért lássuk azokat az okokat, a' mellyek azt állatták hogy nem szabad légyen el-futni?

I. Mert az el-futás szolgálai félelemnek, és hihetetlenfélegnek jele: Mert a' hívőknek tulajdonóságok ez, hogy ők bátorfágosok ez ilyen állapotban: Azt mondgya Dávid, még ha szintén az halálnak árnyékának völgyében járnék-is, nem félek a' gonosztul, mert te én velem vagy. Ezen dologban olvasd-meg egészszizen a' 91-dik Soltárt; de a' hirtélkül való fél, fut. A' hihetetlenféleg pedig nagy vétek. 1. Idvezitők még a' kitsiny hitűségget sem szenyvedé dorgálás nélkül, az habok között hánykodo Tanítványiban. *Matth. 8. v. 23. Marci 4. v. 40.* Mit félték kitsiny hitűek! Miért vattok illy félelnek? hogy hogy vagyon hogy nincsen hitetek? Az az, tellyes elég hitetek. Vétek. 2. Mert hátra esés a' kellete szerént való mértéktül, le-eresztet kezek, reszkegetes ölsze verődő térdek, egyenetlen lépés, sántaság, seb, az az, az mellyet az Isten igen bán. Vétek. 3. Mert a' ki így gyengélgedik, mint egy ugyan szégyent tétszen Istenen, mint ha ő szent felsége, nem volna elégséges a' meg-tartásra. A' mi nagyobb azt mondgya szent János, hogy ez illyen *Joh. 5. 10.* ember az Istent ugyan hazuggá téfszi, nem hívén az ő bizonyfág tételinek, mellyet ő szent felsége töt, hogy az ő hivesivel vélek létszen, még szintén a' tűzön, vizen-is. *Esa. 47. 27.* sőt az halál árnyékában jártokkor-is, meg szabadittya őket. *Psal. 23. 4.*

II. Mert botránkozással tellyes tselkedet. A' botránkozás pedig nagyobb embernek a' maga halálánál. *Matth. 18. v. 6.* Es valaki az erőtelennek lelki ismérteit

D 2

mcg.

D I G H A L A L E L E N

meg-sebesíti, magaa' Christus ellen vétezik. *1. Cor. 8. 11*

III. Ellenkezik az igaz Attyafi szent szeretettel. Idvezítőnk szavai: Valamit akartok hogy az emberek tselekedgyenek veletek azont tselekedgyétek, másokkal. Mert ez a' Törvény és a' Proféták. *Matth. 7. v. 12.* Te penig azt kívánád *petisfés* ágyadban, hogy környüldötted forgolodnának, mások holt testedet tisztátsággal remésék. Azért. Azt-is állattya szent Pál, hogy a' szeretet nem keresi csak a' maga hasznát. *1. Cor. 13. v. 5.* Te penig a' futással, más felebarátodhoz való tisztédnek el-mulatásával csak a' magad hasznát keresed.

Cap. 217.

IV. Mert az Istennek rendelése által kötelesek vagyunk a' betegeknek látogatására, a' mint szent Jakab Apostol tanit, mondván: A' tiszta és Isten előtt, és az Attya előtt szeplő nélkül való Isteni tisztelet, szolgálat ebben áll, meg-látogatni az árvákat, az özvegyeket az ő nyomorúságokban, de a' ki el-fut az nem tselekedsi, őt tselekedni sem akarja az Isten rendelése szerént való tisztit, a' mely nagy vétek.

V. Mert a' ki fut, fut az a' *pœnitentia* tartás előtt. Fut a' Csapás előtt, s' nem akar Istenhez térni.

Ellenvetés. Azt mondod; meg-lehet a' kettő egyűt: *pœnitentia* tartson s' el-is fusson.

Felelet. 1. Ha *pœnitentia* tartasz vagy tartottál, nem kel el-futni: oka; mert mihelt Isten el-érte te bened a' maga végét, mindgyarást meg-szűnik ő a' büntetéstől. Azt mondgya Joel Profeta: Térjetez a' ti Uratokhoz Istentekhez, és meg-tartozik a' büntetéstől. *Cap. 2. 13. Jer. 18. 7. 8.* Ha *pœnitentia* tartottál bizzad magadat az Urra, s' ha meg-akar még tégedet marasztani a' te éle-

V A L O O R V O S S A G.

te életed határának czéllýában, senki abból ki nem ránt. Ha ki akar szolítani, engedgy néki, lévén ugy az ő kezében mint a' sár a' Fazekasnak, hogy ne láttasál a' te teremőd ellen rugodozni, s' üdőszeri életedet Istened akarattya ellen, továbbra vontatni, s' meg-ditsóitetedet megszébre halasztani. Holot ez mind bűn s' mint lehetetlen dolog. Vétek, jaj annak ki az ő teremője ellen támad. *Esá. 45. 9.* lehetetlen. *Rom. 9. v. 19.* Az ő akarattyanak ki-álhat ellene.

VI. Tagadgya ez ilyen az Isteñek mindenűt valófágát, mindenható hatalmát, a' kinck lelke előtt sohová nem mehet az ember. *Psal. 139. 7. 8.* Nem az Egben, nem a' Csillagok közzé. *Obad. v. 4.* Nem rejthetnek el az erős kő falak. *Ezech. 33. 27.* Nem oltalmazhatnak a' magas kő falak, magassán éppitet ablaku Paloták. *Jer. 9. v. 21.*

Azt mondgyák; nem az Isten előtt futunk, mert tudgyuk mi, hogy az Isten mindenűt nagyon.

Tsak beszéd ez: de a' tselekedet külömbet mutat: majd el-hitetem: Azt bizonyítok-meg a' tanuságban, hogy az Isten ragasztya-el a' *pestis*. Azért valaki az elragasztandó *pestis* előtt fűt, azt fűstel el-akarja kergetni. Az egy általlyában az előtt-is fűt a' ki el-ragasztya. Mint a' ki az ütő bot előtt el-vonza magát, vagy ellent vét, az előtt-is vonza magát a' ki a' bottal üt's annak-is veti ellenében magát. Igy a' ki *pestis*nek, mint Isten pálczájának előtte, el-vonza magát, s' ellenében igyekezik állani, magának a' *pestis* által büntető Isteñek előtte fűt, s' néki vetette magát ellébbé. Hidd-el csak igaz hittel, hogy mindenűt vagyó az Isten, mindenűt egyenlő

DÖGHALAL ELLEN

30
 az ő hatalma; tudom én meg-változik futó szándékod, &c. Az első feleletnek meg-állatására legyenek elegek ezek. Lássuk a' más rendbélieknek feleleteket; kik azt állattyaék hogy szabad el-futni. Ezek az ő feleleteket két karban állattyaék. 1. Meg-határozzák. 2. Néhány okokkal állattyaék, kőképpen határozzák-meg. 1. A' személyekre nézve, a' mellyekre nézve tilalmas avagy szabad az el-futás. 1. Kiknek nem szabad el-futni? 1. Az egy házi szolgáknak, mert a' jó páfztor-nak a' farkas el-jövetelkor nem kel a' juhokat el-hadni. *Joh. 10. 11.* 2. A' *Magistratus*oknak, kikre az igazságnak ki-szolgáltatása bizatot, kik előtt kel testamentom tétel-eknek lenni. A' sűrű halálnak alkalmatosságával származot pereket igazgatni. A' nagy vétkekben élőkét leg inkább zabolázni, &c. 3. A' Férfieknek az ő Felelégektől, és a' Felelégeknek Férfjektől, egylizer s' mind mind a'kettőnek a' magok tselédgyektől. A' szent Pál tanitása szerént, mert valaki az ő véiről, és főképpen az ő háza népeiről gödot né visel, a' hitet meg-tagadta, és a' hitetlen-nél aláb való. 4. A' Szolgáknak szolgálóknak, mert Sz. Pál *Tit. 2. 7. 9.* azt parantsolta Titusnak, hogy intse a' szolgálókat hogy az ő Uroknak, A' szfzonyoknak engedelme-
 sek legyenek, hogy mindenekben azoknak kedvesek le-
 gyenek, hogy mindenekben azoknak kedvesek le-
 gyenek. 5. A' Fiaknak Leányoknak. *Eph. 6. 1.* Ti mag-
 zatok engedelmesek legyetek az Urban a' ti szüléiteknek
 mert ez az igaz. 6. A' kiknek más képpen valo szüklé-
 ges kötelelések vagyon. Minéműck az Orvosok. En
 ide számlálom, a' sírásokat, a' Chéheket, mind a' me-
 nyiben mester embereket, kik nélkül a' temetési pompá-
 ban.

VALO ORVOSSAG.

31

ban szükölködünk, Kalmárokat kiktől azonra vásárol-
 ni kel, mind a' menyiben szokásos törvény, hogy a' halot
 kétéréstől, viteltől, temetéstől fizetések járjon. Okát
 azt adgyák. Mert valamit akarunk hogy tselekedgye-
 nek az emberek mi velünk, azt tselekedgyük mi-is azok-
 kal, mert ez a' Törvény és a' Proféták. *Matth. 7. 12.*

De ez meg-határozása az személyeknek, nem ki-
 rekeztése valakiknek, hogy el-futhassanak, hanem
 inkább mindeneknek bé-foglalása, hogy senki el ne fut-
 hasson.

Okai ezek. 1. Mert Patak városának hely tartó la-
 kosai között, ki lefz a' ki egygyik a' máfikhoz valamikép-
 pen nem köteles. 2. Mert az elől hozott Szent irás he-
 lye szerént, a' szeretet mindeneket kötelez.

II. Másod rendbéli meg-határozása, okaira nézve
 azt mondgyák azért, hogy senkinek nem szabad el-futni.
 1. Ha másoknak károkkal, fogyatkozásokkal, s' botrán-
 kozásokkal lenne. De fellyeb meg-mutatók. 1. Hogy
 másoknak, fogyatkozásokkal lenne. 11. Botránkozás
 nélkül nem lehet. Azért tsak nem szabad. 2. Ne légyen
 a' futás mint ha Isten előtt akarna valaki el-futni, mert a'
 nem jó, s' nem-is lehet. *Psal. 139. 7. &c. Amos. 9. 2.* Ha
 a' földnek gyomrában áfnák-is-bé-magokat, az én ke-
 zem onnan-is ki-hozná őket. Ha az Egben hágnának is
 fel, onnan-is le-vonszom őket. *Jerem. 23. v. 23.* De fel-
 lyeb azt-is meg-mutatok, lehetetlen az hogy a' ki az el-
 ragasztatando *pestis* előtt fut; a' *pestis* el-ragasztó Isten-
 előtt-is ne futna, akarmint mentsék magokat.

Szabad azért el-futni.

A' szivnek

DÖGHALÁL ELLEN

A szívnek félelmeségének meg-bizonyítására. Ez dologban akarják magokat erőssíteni azzal a mi vagyon Mosefnél *Deut. 20. v. 8.* Kitsoda olly férfit a ki félelmes és gyenge szívű volna, mennyen-el és térjen-meg házához, hogy az ő Attyafianak, szive ugy meg ne olvadgyon, mint az ő szive. De ez a dolgot fel-nem állattya.

Okai.

1. Mert azon részben az-is vagyon, a' ki ujházat építet, ujjonnan szőlőt plántált, ujjonnan vött felelőget ne mennyen a' hadban. Azért ez okon ezeknek-is szabad el-futni a' *pestis* előtt.

2. Nints a' ki ne lássa, meg-maradni *pestifés* helyen, s' hadban menni félelmes szívűeknek, melly kü-lömbfég légyen.

3. A' *pestifés* időben nem kell futtatni a' gyenge hitűeket, félelmeseket, hanem inkább hitekben kell erősíteni. Mert a' futás, ha meg-kell halni nem erősíti, hanem gengíti. De a' lelki erősítés meg-bátorítja.

II. Immár következnék az okok mellyekkel a' futásnak *Patronussi*, dolgokat akarják állatni. Kiket-is lás-funk rendel.

I. Mert minden embernek szabad a' maga életéről egétségérül gondot viselni.

Felelet. 1. Ugy vagyón; csak hogy a' magok fe-lyül adott *conditio*jokkal; ne ellenkezzék a' szeretettel, ne légyen mások meg-botránkosztatásával. Mert a' bo-tránkozás nagyobb az ember halálánál. *Matth. 18. 6.* Itt pedig álig kerülhetni azt el.

2. Igy mind a' Tanitoknak s' mind másoknak sza-bad lesz hát el menni: mert kinek kinek kedves a' maga élete.

Ellenvetés.

VALÓ ORVOSSÁG.

Ellenv. Nem; mert ezeknek kiváltképpen való hi-vatalyok vagyón, mellyel köteleztetnek.

Felel. Mindnyájan köteleztetnek a' szeretet által. Nagyob pedig vétkezni a' szeretet, mint az igazság törvé-nye ellen. Helye vagyón pedig itt ama' törvénynek mel-lyet e' dolognak *Patronusi* bé-hoznak; valamit akartok hogy az emberek tselekedg'enek ti veletek, azont tsele-kegyétek ti-is azokkal, mert az a' törvény és a' Profeták. *Matth. 7. v. 12.*

II. Szabad a' fegyver, éhség előtt el-menni, azért szabad a' *pestis* előtt-is.

Felel. 1. Igy hát a' Tanitoknak, Biráknak, &c. sza-bad lesz a' *pestifés* helyről el-menni, mert szabad a' ki-vont fegyver, és meg-emészto éhség előtt el-menni; azt pedig nem akarják meg-engedni. 2. Külömbfég va-gyón a' Fegyver, éhség, s' döghalál közöt: mert a' Fegy-ver, éhség, nehezeb csapások a' döghalálnál, innen lön, hogy Dávid az hármaz Csapások közzül, a' *pestifé* válasz-tá. *2 Sam. 24. 14.* mikor a' Saul tul üldöztetnék, széllel lap-pangot, a' Philisteusok közzé költözöt; midön Abso-lon pártot üte ellene, el-szalada Jerusalemből, de mikor látta volna az Angyalt ki-vont törrel hogy Jerusalemet akarná pusztítani, nem szalada-el az Angyal előtt, hanem meg-marada. *v. 16. 17.* Istent engesztelő áldozat tételé-ben foglalatoskodék. I. Nehezeb a' fegyver, a' *pestis*nél, fok képpen.

1. Gondolkodgyál a' hadaknak, s' kiváltképpen az ellenkező hadaknak mely keserves gyümölcssei vadnak. Váratat, Várafokat, Falukat hamuvá tézzen, mezöket, hegyeket pusztaságban hoz, embereknek minden ja-

E

vait

37

DÓGHALAL ELLEN

vait meg-eméztí, fegyverrel a' Népet le-vágja, égi Madaraknak, s' egyéb féle vadaknak, oktalán állatoknak szagatására veti, az holt testeket; az halálnál kevesebb rablágra hajtya az embereket, nincs a' ki ezeket ne lássa.

2. A' fegyverrel vagy fegyver után szokot lenni a' *pestis*, de a' *pestis*ből nem szokot fegyver támadni.

3. A' jelen lévő fegyver, nyilvánágon vagy le-
 vágattatást, s' ekeppen a' holt testnek föld színén való el-vettetését, avagy keferü rablágra, való el-vettetését hoz magával mentség nélkül, s' mely keferes, midőn kik magokat ezekben láttyák, kedveseket, szerelmeket, le-konzoltatni, holt testeket a' földön el-vettetni a' nap fényen való rothadásra, oktalán állatok hizlalására, vagy külön külön, vagy Csoportosan rablágra, meg-kötöztetni, rongáltatni, szemlélik, &c. De a' *pestis*ben így nints, mert ha ki meg-hal-is, az ollyat-is szerelmest apolgatták, takargatták keresztyéni tiszteket közlik véle, &c.

II. Az éhség-is nehezeb.

1. Mert minden javaibul ki-pusztittya embert. *Gen.*

47. v. 18.

2. Rut ételekre szorittya, Galamb ganéjra, sőt faját gyermekének-is meg-ételére. *2. Reg. 6. 25.*

3. Halálnál kevesebb hoszszab ideig tartó nyomorúságot szerez, végre pedig ugyan halált hoz.

III. A' népnek meg-kevesedése, meg-kevesíti a' *pestis*-is.

Felelet. 1. A' bizonyos, a' hol kevesebben vadnak, kevesebben halnak-is ott: kevesebben dögöfödnek-is meg. De

PALO ORVOSSÁG.

38

meg. De 2. Mi nem a' népnek bővlege szerzi a' *pestis*, hanem a' bűnnek soklaga, bővlege, melynek földgya a' halál *Rom. 6. v. 23.* Mely bűn fulákja a' halálnak *1. Cor. 15. 56.* Azért a' nem sok emberekből álló népnek széllyel való el-futásával, hanem a' sok bűnöknek ki-tisztítással, szűnik meg a' *pestis*. Lásd *Jerem. 18. v. 6--10.*

I V. Az Istennek magában hagyot titkos akarattya senkit nem kötelez; én pedig nem tudom haloké-meg-nem-é.

Felelet. 1. Valóságos dolog: hogy az Istennek magában hagyott titkos akarattya szerént nem kötelez, de az ő ki-jelentett akarattya igen-is kötelez. Istenek pedig ki-jelentett akarattya nem az, hogy a' *pestis* előtt el-fujs, hanem a' mint akar mikor úgy illykor-is; senkit meg ne botránkoztass, felebarátodat szeressed, *Penitentiat* tarts, &c.

2. Ha nem tudod halvesé meg, nem-é. 1. Miért veszed hát nyakadban a' futást, mint leg közeleb való s' bátorságosb orvozságot? 2. Mofes, Dávid, nem futással, hanem könyörgéssel orvoslák ez aránt való bibéjeket, tudván hogy bizonyosan meg-kellene halniok, de napját nem tudhaták. Lásd, *Pfal. 39. 5. és 90. 12.* 3. Ha meg nem kel halnod, miért futsz? Ez szolgálai félelemnek jele; ha meg kel halnod, véledé hogy el-futhacz előtte. Job azért meg-maradnod a' te életednek czéllýában s' határában, melyben Isten állatot, hogy ha ő fellege ott akar hadni, maradgy-meg; ha ki akar hívni az halál által, engedgy, hogy a' futással mint Jonás, Isten ellen ne rugodozzál.

V. Nem jo az Istent kifirteni, nyilván való *pestis* es helyen pedig, meg-maradni Isten kifirtés.

E 2

Felel.

DÖGHALAL ELLEN

Felelet. 1. Az Isten kifirtés oly nagy vétek, melyet soha senkinek nem szabad tselekedni. Ha azért *pestifés* helyen való lével Isten kifirtés, így mind a Tanítóknak, mind a Biráknak egy szóval mindeneknek el kel futni. De ezt nem akarják, meg-engedni, sőt szűkféges, s' jó, keresztényi dolognak tartják; nem Isten kifirtés tehát, sőt inkább a' Futás Isten ellen való törekedés, szolgálai félelem, hit nélkül valóság, avagy csak abban való nagy gonofság, le-eresztet kezek, reszkető térdek, egyenetlen járás, fántaság. *Hebr. 12. v. 12. 13.* mellyek nem ditsiretetek. 2. Az Isteni kísértet szokot fenni, őt képpen az én tudomra: (1) Midőn ki az Isten segítségének üdőt, helyet, modot szab, hogy meg-próbálja az ő hatalmát. (2) Mikor ki kellelten s' helytelen jelt, tsuda tételt kíván Istentől. (3) A' ki vakmerőképpen eléb eléb mégyen a' vétekben, hogy meg-próbálja ha vagyoné Istenben büntető igazság. *Esa. 5. 18. 19.* (4) Midőn a' Christus által el-töröltetet *Ceremoniackal* terhelik valakik magokat s' terhelnek másokat-is. *Actor. 15. 10.* (5) A' kik meg-vetic, meg-utállják, nem élnek az Istentől rendeltetet szabados ezkőzőkkel, mellyek az ő meg-maradásokra szolgálának, s' hasznosok: mint ha ki a' Tiszán akarna által menni, sem hajoba nem úine, sem hidra nem menne, hanem csak neki indulna a' viznek, okoskodván így: ha Isten meg-akar tartani, s' halálom orája el nem jöt, nem haloc belé, ha penig el-jöt, tsak ugyan meg kel halnom.

Ezek közzül immár mellyikre vizic, ha Isten kísértés az *pestifés* helyen való meg-maradás. Szollok az olyanoknak az oly helyen való meg-maradásokról. 1. A' kik a-

kik azon helynek lakosi. 2. A' kik a' meg-maradást hitből tselekezic. 3. Hogy el-futásokkal a' szeretet ellen ne vétsenek. 4. Botránkoztatok ne legyenek. Sőt ellenben a' futással kísértetik az Isten inkább, én ugy sajdítom. 1. Mert az Isten meg-tartásának segítségének, a' *pestis* ellen helyet szabnak, mint ha az Isté tsak a' hegyeknek volna Istene, és nem a' mezőnek. *1. Reg. 20. v. 23.* mint ha színtén ugy meg nem tarthatna a' *pestifés* helyen (*Psal. 91. v. 5--7.*) mint a' *pestis* nélkül való helyen. Avagy ellenben, nem reád ragaszthatrya-é ott is a' *pestist*, ugy, mint ott, a' honnan el-futottál? 2. Az Isten mindenütt lévőlégenec és hatalmóságának meg-kisértése, Mint ha nem azon Isten volna ott, s' nem azon creje a' büntetésben, a' mely vagyon *pestifés* helyen. 3. A' futásnak reménlége alat menten mégy eléb eléb az Isten parantsolatrya ellen való vétkekben. Isten kísértés ez. 4. A' *pestist* el-kergető orvosságokat, ezkőzőket veted meg, a' meg-térést, a' könyörgést, &c.

VI. Tehát orvossággal sem kel élni.

Felelet. Nem következik; mert az Orvossággal való élés Isten rendelése. *2. Reg. 20. v. 7.* De hogy ki a' *pestis* előt fuston arrol nints példa. 11. Mitsoda egyben hasonlítás lehet a' futásnac, a' rendes, jó, és szabados orvosságokkal, kikben Isten a' természet által nagy hasznokra való erőket óltot? Azt mondod: tisztab *uérü* egü helyre megyek, ugy de a' te bünöddel el-viszed oda-is veled az Isten poharánac Zavaros, seprős borát, melyet akarod nem akarod meg kel innod. (*Jer. 25. 27. 28.*) Mi nem *pestifés* Egnek tiszta égen való el-tserélése, hanem a' bünön a' jo s' tiszta életnek fel-váltása tart-mega' *pestif.*

*pestis*tül. (*Joel. 2. 13.*) de effélékrül majd aláb többet halunk. 3. *Pestis*és időben s' akár mikor-is, úgy várhattuk az orvoságoknak-is hasznos ki-meneteleit, ha ezeket elkövettyük. 1. A' nyavalyákat érdemlő bűnőket elhadgyuk, és az Istent engesztelő jóságokat tselekezzük. 11. Ha hitből élünk azokkal. 111. Ha háládással könyörgéssel vesztjük, magunkhoz. 1v. Ha csak mint Istentől rendeltetett eszközökkel, úgy élünk, s' a' ditsőléget egyedül Istennel adgyuc. Nem az orvosokhoz, hanem Istennel ragaszkodgyuc, nem az orvoságoknak s' orvosi mesterségnek, hanem Istennel tulajdonítsuk az orvosló erőt, s' ő szent fellégétől várjuk ki-meneteleit, úgy a' mint akarja s' meg-nyugosztunc abban, más képpen semmi; mint az Ása Király példája mutattya. 2. *Cron. 16. v. 12. 13.*

II. Kérdésre való felelet. De ámbár engednők meg-is, hogy szabad lenne el-futni, ez látásic nehezebbnek.

Lehetséges-e el-futni, el-rejtezni, magát külső rend szerént való utakon, módokon meg oltalmazni? Nem értem itt az Istent meg-engesztelő lelki jóságokat, *penitentiát*, s' ahoz illendő jó gyümölsőknek termését.

En azt felelem; hogy lehetetlen dolog, hogy az előtt valaki el-mehetsék, el-rejtezhesék.

Első oka ez; mert a' *pestis*t maga a' felséges Isten ragasztya-el, mind azokra valakikre ragadni el-rendelte. Ezt noha eléggé meg-bizonyítottam a' tanuságnak erősítésében, mindazáltal még-is említec némely szent irásbéli ide tartozó helyeket. *Exod. 9. 3.* Az Urnak keze léfzen, minden te mezei marháidon igen nagy döghalálal. *Cap.*

hal. *Cap. 12. 29.* Az Ur meg-öle minden első szülöttet *A* gyiptomnac földén. *Jer. 21. 5.* En, kezem ki-nyujtván, vivok ti ellenetec, és nagy erős karral haragomban. Es meg-verem a' városnac lakozoit, mind embert s' minden oktalán állatot, nagy döghalállal halnak-meg. *Cap. 29. 17* Imé én küldök ő reájoc döghalált. *Hab. 3. 5.* Az ő orczája előtt döghalál jár vala, és az ő lábai előtt tüzes kelisec járnac vala. Mind ezekből meg-tetszic hogy egyedül a' Felséges Isten kezében vagyon a' *pestis* a' ki azzal szabadossan cselekezzic az ő akarattyanak jó tetszészé szerént, úgy-mint a' *pestis*nek elsőbb s' főbb egyedül való okai. Igaz dolog ugyan, hogy ő Sz. Fellége az ő veszedelmes csapát szokta ki-szolgálatni és véghez vinni a' természetnek, és Angyaloknak közbé vetészek által, de azt olly móddal: hogy ő szent fellége ezekhez nem kötelezi, annál inkább alájok nem veti magát. Az emberekben találtatik ez, kik a' természet és az eszközök közzé úgy szorítottak, hogy a' természet felett semmit nem munkálódhatnak, és a' hijában valóság alá lévén vettettek, nem az eszközök nékiec, hanem ők szolgálnac az eszközöknek, és nem ők igazgattyac s' hordozzác ezeket, hanem ők viseltetnec s' függenc ezektül. De más képpen kel az Isten felől gondolkodni, kiben ezek közzül egyic sem találtatic. Azért mindeneket meg-tselekezzic ő valamelyeket akar, b ha akar munkálodni eszközökkel, eszközök nélkül, eszközök ellen. Az eszközök csak addig, csak ott, &c. munkálodnac, mig ő akarja, a' mint a' tanuság erősítésében meg-hallottuc; s' mit hozok már. mind ezekből-ki, azt kérded? Azt hozom: annak-okáért lehetetlen a' *pestis* előtt el-menni.

Okai

Ezech. 2. 2.
v. 11.

Rom. 8.

Pfal. 114.
3. és 135.

DÖGHALÁL ELLEN

Okai ezek: I. Mert ez előtt az Isten előtt, sohová nem mehet el az ember. Lásd *Solt. K. 139. v. 7-10.* II. Mert ez előtt sohól semmierős, titkos rejtek helyekben el nem rejtzhetni *v. 11. 12.* Nem a' ferétlégen, *Abdiásnáál v. 3. 4.* Nem a' magafs helyekben, nem az Egben, nem a' Csillagok között. *Ezech. 33. v. 27.* Nem a' keritésekben, barlangokban. *Jerem. 9. v. 21.* Nem a' magafs ablaku palotákban. III. Senki az ő akarattját el nem fordithattya, sem akarattjánac ellene nem áihat. *Rom. 9. vers 19.* Senki nintsen ki az ő kezéből magát ki-szabadithassa. *Mos. 5. K. 32. v. 39.* IV. Minden akarattját meg-cselekeszi mennyekben, a' földön, a' tengerekben és minden mélylégekbe. Lásd ezeket. *Job. 9. 3-13. Solt. K. 76. v. 8. Esa. 46. v. 10. 11. Job. 13. v. 27.* Ki-jün azért immár mind ezekből: hogy ha a' nagy Isten előtt senki el nem mehet, &c. A' kia' *pestis* el-ragasztya; tehát a' *pestis* előttis senki el nem mehet. Amaz pedig szent igaz, azért ez-is hasonlóképpen, ugyan-is hová futcz, nem mehetcz Jona nem!

Azt mondod; más Isten előtt el-akani, menni (mely nem okosság) más a' *pestis* előtt.

Miért más? En okát nem látó, hogy pedig mind egy légyen, immár fellyebb meg-mutattuk. Az Ur keze az, *Mos. 2. K. 9. 3.* A' ki az ő keze előtt fút, maga előtt szalad.

Második oka; Mert a' *pestis*nek érdemlő oka a' bűn, a' mint az első tanulságban meg-mutattuk. Lásd továbbá-is *Jerem. 29. v. 18. 19.* üldözöm őket fegyverrel, éhléggel és dög halállal, és a' földnek minden országának gyötrelmire adlac titeket, azért mert nem fogattatok az én befzedemet, hallod üldöz, azt mondgya; valahová

VALÓ ORVOSSÁG.

Jahová futsz, el-vízced hiszem az *pestis*nek érdemlő okát, a' bűnt, bizonynal tehát el nem mehetsz az érdemlő büntetés előtt, utánnad lesz, üldöz akar mely földnee Országában mégy-is, valahol lesz a' bűn, ott léfzen annak soldgya-is. *Rom. 6. 23.* Valahol lesz a' bűn, ott lesz az halálnac, és tüzcs kigyonac meg-ölő mérges fulákja. *1. Cor. 15. v. 53.*

Azt mondod: én az halál előt nem futoc, mert tudom azt hogy egyszer meg kel halnom: hanem az *infectio*, dög előt futok.

Felelet. Tagadod, de ugyan az halál előtt futsz; mert azért futsz, hogy látod a' fűrűen valo halált a' dög által, nem azért hogy látsz némelyeket lábra állani s' meg-gyogyulni. Irtozic természeted a' maga romlálátul, kapdoftar veled minden felé mint a' vízbe halo embert, ki még a' vizet-is markollya. De továbbá. 2. Mind egy ez; mert a' mely bűndéért meg kel halnod, azon bűncid érdeme a' dögös beteglég-is, valamint a' azért bűncid solgya az halál, ugy a' beteglég-is, valahová vízced azért bűncidet, egygyút vonszon bűndöd szekere saraglyán nyavalyáidat-is. Annak-okaért ha menedék helyet akaríz az halál, és dögös betegség ellen keretni, ez az én tanátsom. Elsőben, a' Paraditsom keret keretsd-fel. Másodszor. Vetsd-le mostani köntösöd, s' öltözd-fel Adámnac s' Evánac azt az építéget az melyben Isten teremtette volt, s' menyébe abban. a' kertben. Harmadszor. Igen el-kerüld többé a' Sárány meg ne tsallyon: így bizonynal tudom, s' ígérem, meg-nem halcz. Ha ezzel nem biztathatod magad, ne fűs az halál előt, hogy egyszer jól meg-halván, menyé

DÖGHALÁL ELLEN

22
Mennyei Paraditsomban, hogy ott örökökély!

Harmadic oka; Mert a' kiket Isten a' dög által meg-

halásra rendelt, tsak lehetetlen azoknac el-távoztatni.

Ezech. 5. v. 21. 22. Hallyuc a' Profetát, a' Elck én azt mondgya az Ur Isten;

az én szemem nekéd nem kedvez, és nem könyörülök

Cap. 14. v. 14. rajrad, és az én szemem nem kedvez, harmad része dög

halál miat vész-el. Hasonlo képpen ezen Profeta, b

s' talám még keményb képpé emlegeté az Urnak el-ren-

delt akarattyanac máfolthatatlanágát, mondván: Ha

amaz három férfiu léssen-is ez földön Noé, Daniel, és

Jób, ők az ő igazságokkal meg nem szabadították az ő lel-

ket, az Ur Isten mondgya. (Lásd ezek után a' többi-

Jer. 15. v. 1. 2. tis) Jeremiás-is nem tsendesebbé fenyegetőzic, c (szol-

ván így az Ur képében: Ha én előttem állanának Móses

és Samuel-is, az én szívem nem hajlana a' néphez; küld-

ki az én orcám elől és mennyenek ki. De hová? az ur

mondgyad nékic: így szol az Ur; a' ki halálra valo ha-

lálra. Ezek penig akar kik legyenec, jók vagy gonozoc,

mint meg-tetszic. *Ezech. 20. v. 4. és 21. v. 3. 4.*

Azt mondod; tehát a' penitentia tartaf-is hafzon-

talán.

Felelet. Nem hafzontalan: 1. Mert a' kegyes lelki

ember nec azon kel lenni, hogy Isten nec haragját en-

gesztellic, s' azt nyerje meg hogy itéletben ostorozza.

Jer. 10. 24. Így-is nyeri meg hogy Isten a' maga szép igé-

reti szerént tselkedgyék véle, Lássad *Jer. 30. v. 11. és 46.*

28. Hof. 11. v. 9.

II. A' meg-igazitatot ember nec az el távoztatha-

ttatlan csapásnac idein, arra kel már vigyázni, hogy Isten

azt a' Csapást néki meg-szentellic, s' boldog ki mene-

tellic

VALÓ ORFOSSÁG.

tellic áldgya-meg. Nem tettzik azért Isten nec a' Csapás,
idején valo meg-keményedés. Lássad *Esa. 1. v. 5.* mely
szomorú az Ur panaszja! Mi az oka, azt mondgya;
mennél inkább ostorozlac annál inkább nevelitec a' bünt.
Jeremias penig álmétkodva emlegeti a' nép nec ily el-
fordult maga viselését. *Cap. 5. 3.* meg-verted oket de
nem bánkottac, meg-emésztetted őket, de a' dorgálást
nem akarjac fel-venni, az ő orcájok kemém bec volta-
nak a' kösziklánál, nem akartac meg-térni.

III. Ha Isten egészen el nem veszi-is a' Csapást,
de tsudálatossan meg-egyveliti vigasztalással. Lássad az
Acab példáját. *1. Reg 21.* mikor füleit meg-csendentet-
te volna a' kemény izenet. *21--28.* vesd őszve a' kemény
izenetet követő gyengéb választ, *v. 29.*

IV. Ugyan szűkléges, hanem a' jelen valo pestiscs
csapásnac az Isten következendő haragjánac el-távozta-
tására. Lássad *Matth. 3. v. 7. 8.*

V. Azért, mennél inkább értyűc Istenünk nec itile-
tinek változhatatlanágát, halálunc orájának közeleb
létét, annál inkább vigyázzunc, imátkozzunc, hogy mélt-
tocká régyen Isten, hogy el-távoztathassuc mind azo-
kat a' mellyec következnec, és meg-álhassunc az em-
ber nec Fia előtt. *Luc. 21. 36.*

Negyedic oka; Mert az ember életé nec napjai meg
vadnac határozván, mellyeken által nem hág. *Job. 7. 1.*
Avagy nem el-határozottat ideje vagyone az ember nec
c' földön? Az ő holnapnac száma te nálad tudva vagyó,
határt verettél néki mellyet által nem hág. *Cap. 14. v. 5.*
Idvezitőnc szavait hallyuc szent Máthénál. *Cap. 6. 27.*
Kitsoda penig az közzületec, a' ki akar mely szorgalma-

DÖGHALÁL ELLEN

tos gondolkodással, meg-nevelhetné egy singel nagyobbra az ő testének magasságát. Ha ez nem lehet nem látom azt is hogy életed határát továbbra vihesd, akar mint fűs, akar hova szaladgy, akar mint mesterkedgyél. Salamon is hozzá szollot chez; állatván hogy a' mint a' Ecc. 3. v. 2. születésnek, ugy a' meg-halásnak is ideje vagyon. A Sz. Pál is azt állattya hogy el-rendelte Isten az idöket, meghatározván lakásokot. (Act. 17. 26.) tudni-illie az emberek lakásának és életeknek idejét; mert itt lakáson értetik az embereknek itte' világon valo lakásoc, életoc. A' mi azért cleve el-rendeltetec, immár meg-határozottot, mert azt mondgya: el-rendelte az idöket, meghatározta az idöket. Vagyon-é inkább külömbség e' két közőt, el-rendelte az idöket, meg-határozta? Vagyon: mert az el-rendelés lött az Isten öröktül fogván valo decretumában, a' meg-határozás pedig az idöknek a' szerént valo actualis el-osztásában. Eöröktül fogván valo decretumában s' tanásában el-rendelte Isten minden embernek meddig kellyen e' világban élni. De azomban az idöben, melyben Isten kit kit mikor bé-hoz e' világra, mint folyo ora által bizonyos idöt, napokat, heteket, holnapokat, esztendőket, e' világon valo lakásra, meg-határozva ad, a' szerént a' mint öröktül fogván valo tanásában el-rendelte, ugy hogy a' mi ideiglen valo világi életünknek határa, ideje, e' földön éppen füg az Istennek tanásátul, és addig, s' mind addig tart, míg Isten akarja meg-maradni, azon által tsak nem hág, annyéra hogy az embernek élete semmi teremphet állat, vagy annak mozgatása, munkája tehetsége által tovább nem vitethetic. Mert itt nem szol az Apostol az idök-rül az

VALO ORVOSSAG.

45

tül az idöknek határaitul a' menyiben s' a' mélyeket Isten cleve el-látot tsak; hanem a' Felsőleges Istenöl életre el-rendeltetec, el-végesztetec. Igaz értelem, igaz tudomány ez, mind az ideig elől hordot szent Irásbéli helyec szerént, mind a' következendökre nézve. Ps. 139. v. 16. Az én testemet mikor még forma nélkül volna, láttac a' te szemcid, és a' te könyvedben mind zec bé-irattac, a' napok-is mellyeken azok formáltattanac vala, mikor még azokban egy sem volna. Ugyan-is a' mi egész életünk Istenöl vagyon, a' mint szol az Apostol. Act. 17. 23. Ő (az Isten) ad mindeneknek életet, lehelletet, és mindeneket, tehát az embernek ideje-is meddig éllyen ő röle vagyon. Ha minden lépésinc az Istenöl határozatnak-meg. Job. 31. 4. ha minden hajunc szálai számon vadnak nála, hogy egy azok közzül az Isten akarattya nélkül el nem esik. Matth. 10. avagy az ember életének napjai nem volnának számban?

Ellen vet. Ha az Istenhez valo engedelmeiséggel, meg-hoízzabbittya ember életét, az Istenelenc pedig meg-röviditic, azt mondgya Salamon. Prov. 10. 27.

Felelet. Az embernek életének meg-röviditése, avagy meg-hoízzabitása, mellyec által az embereknek haláloc, meg-ért (hogy így szollyak) avagy éretlen, maga idejében, vagy idejének előtte valo a' külső tekintetekre s' mirenc nézve, a' miképpen hogy idöben, s' idövel lesz, azonképpen ugy rendeltetec öröktül fogva. Értette ezt Salamon. Ecc. 3. 14. így szolván: Tudom, hogy valamit az Isten tselekeszica' lézen öröcké: ahoz semmi nem adattathatic, és abbul semmi el sem vétethetic: Es az Isten azt miveli a' végre, hogy az embernek

DÖGHALÁL ELLEN

46
 az ő orozáját rettegjéc. Itt fundállyc a' szent Irás ma-
 gyarázoc imcz *regulajokat*: Semmi nem lesz az időben,
 mellyeket Isten ugy meg lenni el nem rendelt volna ő-
 AA 15. 18. rők időknec előtte. Jól is; mert azt állattya szent Jakab
 hogy az Isten tudgya öröktül fogván, minden ő csele-
 kedetit, ki mindeneket cselekeztik, az ő akarattjának
 tanátsábul. *Eph. 1. v. 11.*

Légyen elég a' második kérdés szerént valo czé-
 lunk erőllítése, mint hogy nem is akarok *Scholai* vagy
Academiai módon valamely koczódo elmékkal vetélke-
 désnék kötelét huzni, ránczigálni, hanem a' Prædikál-
 ló székhez illendő tisztá, (de igaz) egygyűgyűléget
 igyekezem követni. Lássuk mindazáltal, a' *Pestis* előtt
 valo el-futásnak lehetőségét oltalmazóknak ellen ve-
 téseket. Hoznak elől némely Szent irásbeli helyeket
 példának okéért.

Jerem. 21. v. 8. Imé én előtőkben adtam az élet-
 nek útát, és a' halálnak útát, a' ki e' Városban lakik,
 meg-hal fegyverrel, éhséggel, döghalállal, a' ki pedig
 ki-mégyen él. Vízont *Cap. 27. 8.* és *v. 13. Ezech. 7. 15.*

Felclet; 1. A' *Procurator*nak *sylogismus*ban kell va-
 la a' dolgot foglalni, s' talám maga elzében vötte vol-
 na a' hogy ezekkel semmit sem próbals maga mellett,
 mi ellentünk, hanem ez csak folyó beszéddel való szó
 szaporítás. 11. Vegye elzében azért a' *Procurator*, volt az
 Istennek kivált-képpen valo erős parantsolattya a' nép-
 hez, hogy nyakát a' Babyloniai Királynak Nabugodono-
 zornak jármában tenné. *Jer. 27. v. 6.* Ellenben a' népet a'
 hamis Proféták tilalmazták nyakoknak a' Babyloniai
 Királynak jármában valo vetéstül. Ez okon fenyegeti
 Isten,

VALÓ ORVOSSÁG.

47

Isten, hogy ha a' hamis Profétáknak hazugságok után
 credvén, az Isten parantsolattya ellen meg-maradnac
 a' városban ez kemény csapásoc esnec rajtoc. Ha pedig
 a' hamis Profétákat férre tévén, az Isten parantsolattya
 szerént, nyakokat a' Babyloniai Király jármában vetik,
 meg-tartatic életerec. Nem akar mely akar hova valo ki-
 menetelt ért azért a' városbul, hanem a' mellyet s' a' ho-
 vá Isten parantsolt, mint meg-tetstik. *Jer. 39. 4.* Sédé-
 chias a' Juda Királya és mind az egész vitézlő nép futva
 szaladának ki a' városbol, de ugyan el-éré a' Csapás a'
 városfon kivül is. Lássad aláb *v. 5. 6.* ved őszve az 38. dik
 résznek 17. dik s' következendő verseit, &c.

Szabjuc már a' példát e' mi mostani időnkbeli *pe-
 stis*es helyeken lévő emberekre. Hol ma az Istenec
 parantsolattya. 1. Hogy ki-mennyünc *pestis*es Váro-
 sinkbol. 2. Ha ki-mennyünc, hová-mennyünc? 3. A'
 Török jármában vesünké nyakunkat, ki ma *succedalt* a'
 régi Babyloniai Királynac, s' ha nem tselckeszük, ez
 okon időköll ez Isten ma a' *pestis*es, Török fegyverével,
 tűzével, rablágával? Hon Jeremiás Profeta a' ki ezt tut-
 tunkra adgya? Ha Magyar ország határán belől létalunc
 a' *pestis* előt, mely egészlzen Isten oltora alat vagyon;
 az tsak annyit télzen mint mikor a' hal az hálóban kerit-
 tetik, s' hol a' közepin, hol egygyic hol más végin ke-
 reng, mig a' szárazra ki-vonatic: hol a' hal akar mely ré-
 szében légyen az hálónac, tsak ugyan ki-vonatot utol-
 lyára, &c. Igy látom a' dolgot. Hová-mégy azért, ha-
 nints tudodra hová kel menned; miért mégy el helyed-
 tül, ha nem tudod kellé el-menned. Ez azért tanáts.
 Hadgyuk-el a' *pestis* érdemlő bünöket, jobbitsuk meg
 Isten,

Istennec tetfzõ életünk, maradgyunk meg honnyunkban, s' bizzuc Istenre a' ki-meneret!

Vagyon még egy kérdés, tudni-illic: El-ragad-é a' *Pestis*?

Némellyek úgy vélik hogy el-ragad, azok pedig ezek: kik az Istent mint fő okon, és a' bűnön mint érdemi okon kívül, más okokból állattyak származni a' *Pestist*, szám szerént pedig ezekből:

1. Az Egnek egyenetlen *constitutio*ja.
2. Az Egen valo Csillagoknak némelly ószve járultsági.
3. A' Levegő Egnek meg-döglelődése.
4. Azockal valo tárfalkodás kikben döngőséggé vagyon, vagy *pestis* helyeken laknac.

Hogy a' *pestis* el-ragadgyon vallyuc úgy, a' miképpen a' mi leczkénkben vagyon, hogy el-ragad, de tsak ott, s' addig, s' azokra, a' hol, s' meddig, kikre az Isten el-ragasztya, de sem másut, sem tovább, sem másokra nem ragad, ha Isten nem ragasztya, mint ezt ez ideig eléggé meg-mutattuc. Azockal azért a' kik ellenkező értelemmel vadnac igy eredekek beszédben.

I. Kérdezkedem: (1) Ha a' *pestis* a' menyében a' *pestis* magánosan, ama' négy okokból, egytzer s' mind, akar külön külön, ragad-el; mi az oka, kogy mindnyájan emberek, barmok, vadak, Egi madarak, kik azon egy Eg, azon Csillagok alatt, azon Levegő égben, élnek, mozognak, hogy ezek mind meg nem *pestis* fednek; a' kik meg-*pestis* fednek is nem egytzer s' mind, hanem időközben verve, egy más után, hol több, hol kevesebb?

II. Külön

II. Külön magánosan, a' negyedikről, ha *pestis* helyen lévő emberekkel valo tárfalkodásból el-ragad, miért a' leg szorosábban tárfalkodokra, s' közeleb valokra el nem ragad, hanem a' magokat féltőkön esik leg hamaráb? Magamtul látot példákat emlitec, mellyec lőttec 1644-ben s' 45-ben valo nagy *pestis*kor. Hol lehet szorosábban valo tárfalkodás, mint mikor, a' *pestis* Anya méhében vagyon a' gyermek, mely gyermeknek élete nem más, hanem az Anya élete, azomban szül az ő Anyja, ki a' szülés után *pestis* ben meghal, s' a' gyermek meg-marad. Vifzont; a' mely Anya *pestis* ben fekszik s' gyermekét azomban szoptattya, meg-hal a' *pestis* Anya a' gyermeknek semmi gondgya. Tudoc oly Afzsoni állatot ki *pestis* ben meg-holt Urához valo szeretettül viseltetvén, tajtékos genyetséges meg-indult száját Uranac nem irtozot tsokolgatni, mely Afzsonyi állat még ma-is el. Ma-is találatnac illyenc, kik szerelmes férjeken, magzattyon, mind betegségekben, s' mind holt testeken, nagy szives apolgotásockal eszedezne ugyan semmi bajok nints.

III. A' *pestis* helyen ottan ottan tisztito napkeleti szelek avag' akar mely részről zugo nagy szelec lesznek, ugyan semmi bajok nints, kik a' levegő eget megtisztittya egy helyen, avagy tsak más szomszéd helyekre s' Országokra-is el-fujják azt a' döngőséget, *infectio*, s' itt a' hol a' *pestis* volt meg nem szűnic, a' hol nem volt, ugya nem döngősödnek meg, sem emberec, sem barmok!

IV. Honnan lőtt hogy először tsak a' mezeli barmok holtanak meg Egyiptom földén, azokon kívül senki sem? maga egy nap annyi matháknac döggel meghalni,

G

DÖGHALAL ELLEN

halni, könnyű el-hinni, nagy döggős bűdösség. *lőt* *Exod. 9.* Honnan *lőt* hogy egy éjel minden első szülőttec az emberec közőt, s' minden első fajzáfoc a' barmoc közőt, meg-holtanac döggel. *Exod. 12.* Ezekne holt dögtestec mitsoda nagy bűdösséget nem szerezhetet? de az el-rendeltettec kívül, kiknek ártot? Így érts arrol a' *pestis* ölmely volt Dávid idejében. *2. Sam. 14.* Így a' mely a' Sennacherib táborában *Jof. 33.* Ez ám az Isten könyvénecc férre tévése, s' nem értése, a' pusztata természet könyve után valo eredéssel balgaraggá valo létel, az Istennecc Csapáfa felől. Ollyac ezek mint a' botló, ki mikor farkantyuztatit a' rajta ülötül Zaboláját rágja s' fejét hányja, hogy el-ugordgyéc a' rajta ülő alol.

De értsuc mit felelne ezekre:

Elsőben; Azt mondgyác hogy ezec rend kívül s' kiváltképpen valo példác. De ezzel nem mehetünc mesze, mert az a' felelet noha néha helyes, de nem mindenkor, helyes némely dolgokban, példánae okaért, mikor valamely dolgoknac mindenhai rendes el-követésér akarjác valakie oly példáckal próbálni, a' mellyec rendkívül valoc, s' el-követésre lehetetlenec, s' azok is a' kik egyszer tseleketéc, többször nem. Így mikor a' Pápistác a' negyven napi ételitalban valo válogatásnac (s' többeket is) böjtít, a' Mofes, Illyés, Christus Urunc negyven napi s' éjjeli böjtölésékből akarjác próbálni, ebben jo e' felelet. De nem mindenkor helyes; miképpen itt is. 1. Mert rend kívül valo dolognac próbálásra, rend kívül valo példákat szabad bé-hozni: példánae okaért, a' mi töllünc elől hozot példác nem azt mutatgyác, hogy ackor a' levegő Eg döggős emberec által valo el-raga-

VALO ORVOSSAG.

37

el-ragadással *lőt* volna, hanem azokon, a' mint mi állattyc. Azért ma is a' *pestis* nek rend kívül valo tsapáfa nem illyen, hanem a' mi töllünc állatot móddal, ragasztatik el. 11. Mert a' Izen Irásnac tulajdona az ok-fzor, hogy a' kiváltképpen valo példákban terjeszse ki, azokat a' mellyec közönségfec, így néha, (noha ezt a' *Scholak* nem követic) okoskodáfat folytattya a' kiváltképpen valokrul a' közönségfecre.

Másodszor; Azt mondgyác. Innen vagyon hogy nem mindenec döggősödnecc meg, mert némellyec erős, kemény, némellyec gyengéb, spongia természetec.

Engedgyék meg hogy meg-felellyec, s' elsőben is hadd adgyam mas okait. Miért nem döggősödnecc meg mindnyájan a' *pestis* nec idején.

1. Mert az Isten magot akar hadni, hogy ugyne lenne dolga az Isten népének mint Sodománac. *Esa. 1. 9.* Ezt penig az ő nagy irgalmaságának meg mutatásáért. *Siralm. K. 3. 21.* Az Urnac kegyelmessége hogy tellyesféggel meg nem emésztettünc, így szollot Jeremias. *Lásfad. 2. Sam. 24. 16.* meg-száná az Ur a' veszedelmet. *Jer. 31. v. 20.*

2. Hogy a' dögnec tsapásával meg-terni nem tudó népen, s' töb s' nagyob tsapásockal valo itéleti ártal, meg-mutassa az ő hatalmát, és így az ő neve hirdetteséc az egész földön. *Rom. 9. 17.* ved őszve. *Exod. 9. 16.* Így nem öle-meg mindeneket *pestis* sel Egyiptomban, *Exod. 12.* hogy az után lenne kiker a' veres tengerben buritana *Cap. 14.* Nem veszte-el minden fűvet, verést. *Exod. 9.* hogy lenne mit enni a' Sáskáknac. *Cap. 10. v. 14.* Ez is a' Felleges Istennecc böltsetége, hogy kit kit külön

DÖGHALÁL ELLEN

külön az ő bűnei szerént, büntessen meg. Így nem ői meg mindent dőggel, hogy a több iteleteinek is helye legyen azon egy népben. László *Jerem. 15. 2.* Így szól az Ur; mennyen ki az én Orezám ciől, a' ki halálra való halálra, a' ki fegyverre, fegyverre, a' ki éhségre, éhségre, a' ki fogságra, fogságra, &c. Hasonlot látz. *Zach. 2. v. 9. Ezech. 5. 12.* Harmad részed dög halál miat vész. el. harmad részed fegyver miat hul. el. harmad részed minden szélre el-hintem. Így tapasztalhatod jaj-jos sorfrajutott hazánkban. Egy részünket rabságra horta a' Pogányfág, Egy részünket el hullatta a' fegyver; im harmad részünk dőggel üldöztetik. Másodszor így szóllok e' felelethez: Ha igaz volna az hogy az embereknek erős vagy gyenge erőtelen természeteken állana, el-ragadása vagy el nem ragadása, a' *pestis*űck, tehát következének ezek.

I. Hogy a' dőghalálnak tsapáival munkálkodó igazságos mindenható Istennek, hatalma, gondviselése az embereknek erős vagy erőtelen természetektől fogna függeni: Mint ha az Isteni erő csak a' gyenge afzszúfa, s' pufzta természetű emberekben, lehetne munkálkodó, az erősebben pedig semmi tehető. A' mely nem egyéb, hanem az Isteni felséges erőt, tehetőséget, az emberi erő vagy erőtelenség alá vetni, mint erőtlenebbet, és nem függés nélkül való szabadon munkálodhatót. Holott minden népek olyanok ő előtt, mint a' semmi, sőt a' semminél, és a' hiában valósnál alább valók ő hozzá képest *Esa. 40. v. 17.* Es minden ember, ugy vagy az ő kezében mint a' fazekasnak a' Sár *Esa. 45 v. 9. Jerem. 18. v. 6. Ezech. 20. v. 47. és 21. v. 3. 4.*

II. Mint

VALÓ ORVOSÁG.

53

II. Mint hogy a' *pestis* rendkívül való tsapás, rendkívül való bűnöknek büntetése, a' lenne hogy e' tsapással való büntetésnek, mértéke nem a' bűn lenne (a' ma mondás ellen: *Culpa est mensura pœna. Job. 34. v. 23.* mert a' mint Elihu szözlött Jóbnak: nem kárhoztattya Isten az embert abban a' mit nem cselekedett) hanem az embereknek erősegek vagy erőtelenségek, holott többire gyakortáb gonoszabbac az embereknek erősei, mint sem az erőtelenebbek. De ezek ellenkeznek az Istennek igazságával, hogy az inkább vétő erősekeknek kedvezne, s' kevesb vétken állana bocsfzut, ezokon, mert im ezek erősek, ezek pedig erőtelenebbek.

III. Mind ezek; Csillagok, Levegő Eg, &c. vagy mint ezközök mellyeknek függések felettek munkálodó oktul vagy on, ki ha akarja munkálodnak, vagy vesztreglenek, mint a' fejsze a' favágó kezébe, avagy goktul munkálofznak, ugy hogy magok felett ne legyen fenkitül függések. Így nem, mert fellyebb valók lennének az Istennél, ki nem lehet, mert csak egyedül ő Szent felsége olly mindenek felett munkálodó ok, a' kitül mindenek függenek, ő pedig fenkitül sem. Tehát csak mint eszközök, meg-is tetezik, a' mint láthadd *2. Sam. 24. v. 15. 16.*

IV. Nyilván ellenkezőt tanit az Urnak lelke *Esa. 3. v. 3.* Az erőseket veszi-el azt mondgyá: A' nyertes az afzszuval egygyütt *Ezech. 20. v. 47.*

II. Még a' második feleletem hátra; Ha én egyenesen tagadnám-is Szent irás szerént, hogy a' felyül említett négy dolgok nem-is eszközeci a' *pestis*űsel való tsapásnak, alig ha erősb próbát tehetne valaki ellenem,

G 3

Szent

Szent írásból, vélem nem-is. Oka hogy tagadgyam; mert az Ægyptombeli Döghalál gonosz Angyal által lőt *Solt. K. 78. v. 49.* Angyal által, az Izraél népe között *2. Samuel 24.* Angyal által, a Sennacherib táborában. *Esaías 37.* Ezekkel ellenkező példákat nem-is adhat senki, Azért valamennyiszér a *pestis*sel való tsapás vagy on, Angyal által tselekefzi Isten. Nem ugy adtam ez feleletet, mint azt állatnám hogy Isten ő Szent felsége, mint szabados Ur más eszközök által is ne tselekedhetne, hanem hogy ezt látom a nyilván való Szent írásbeli példák szerént próbálhatóbnak amannál.

Ellenvetés. A kik a *pestis*sekkel társalkodnak meg-*pestis*fednek.

Felelet. Szinte ez a mellyet tagadunk, mint nem igazat. 1. Mert a kik nem társalkodnak, hanem el-rejteznek, döggel hálnak meg. *Ezech. 33. v. 27. Jer. 9. 21. 11.* A kik társalkodnak nem döggődnének meg. *Solt. K. 91. v. 5.* Ne fély az éjjeli rettegéstől, és a nappal repülő nyiltul. *v. 6.* Az Ejszakai kegyetlenkedő dögtől, a délben pusztító döghaláltul *v. 7.* Ha el-esnek mellőled ezeren, és jobk kéz felől tiz ezeren, mindazáltal te hozzád nem közelget, *v. 10.* Nem illet téged az ostor, a veszedlem nem közelget a te hajlékodhoz.

Vagyon még egy Izavoc; Azt állattya gyenge félelmes szívoc, hogy *pestis*es helyen lenni s'oda való embe-reckel társalkodni, annyit téfzen, mint vízben ugrani.

Bizonyos, társalkodni azokra a bűnökre nézve, mellyekért Isten a *pestis*et szokta a népekre botsátani, mert, *pari modo peccantes; paripena puniuntur.*

De bár azon bünt ne tegyék-is; azt mondod:
lehe-

Lehetetlen dolog; Mert az Isten nem bántya az embert abban a mit nem tselekedet. *Job. 34. v. 23.* Ha kisdeded hálnac a magoc eredendő bűnőc felet, az Atyák sújtoltatnac a magoc vétkekért, az önnön magzattyokban. *Exod. 20. 5.* mint a Dávid példája-is tanította. *2. Sam. 12. 14.* vagy a meg-élemedertebbec, a magok vétkekért. Innen vagyon; hogy Isten gyakorta az igazat-is döghalállal ölye-meg, mint szintén az hamiflat, melyről láthatni. *Ezech. 20. v. 47. és 21. 3. 4.* Mert nem mentek ki a gonosz társaságbul, hanem meg-maradtanac, az ő bűnökben részefültenec. Maga tanubizonysága vagyon e felől az Urnac; Fussatok ki Babilonbol, és ki ki mind tartsa-meg a maga lelkét, ne vesztetek el az ő gonoszságában, mert az Urnac meg-látogatásánac napia az, meg-fizet néki. *Jer. 51. 6.* hasonló intéle vagyon az Urnac. *Titk. 18. 4.* Mikor immár szotnem fogadnac, hanem a parantsolat ellen meg-maradnak, rajtoc esk a Csapás, ha szintén nem azon moddal s' véggel-is. Láthatni efféle példát, *Jer. 27. v. 8. és 13. és 21. v. 8. 6c.*

Eddég az első rendbéli személyekről. Lássuc a második rendbélieket-is.

III. PRÆDIKATIO.

TAlálatnak a *Pestis*nek idein gyenge, de tőgyan igaz hitű, s' örömeft tanulni igyekező személyek, a kikkel immár másképpen kel bannunk, mint ackédig meg-hallottackal. Efféle hitben gyengélkedők-is nem minden képpen ditsérendőc, mindazáltal nem-

tal nem is meg-vetendőc. Sőt az Apostol intése szerént ezeket fel-vel vennőc. *Rom. 14. v. 1.* A' ki pedig a' hitben erőtelen, azt fel-vegyéte, nem vetelkedésben való versengésre. Elsőben azért lássuc a' gyenge hitet támogató nehézséget. Másodsor; szolgáltaffuk ki a' hitet erősítő orvosságokat is. Először; mondám hogy a' gyenge hitet bádgyasztó nyavalyát lássuc. Így gondolkodik a' gyenge hitű keresztyén: Imé a' dög halál, Istennek mint igaz és igen meg-haragut bironac rend kívül való veszedelmes tsapása, a' rend kívül való bűnöknek meg-bűtetésére. Talám hát valakic dög halállal meghalnac, azok nem tsak időszeri életektől foszratnak meg, hanem ez által a' másodc s' öröcké való halálban tafzittatnac, mivel haragos Isten tsapása, ne talám a' kik így meg-halnac, azokra nem tartozic az ő irgalmasága, haragjában őli meg, azért talám az ő kegyelmes és ditsőséges Orezájának színe látására nem bocsáttya, hanem öröcké meg-vevete ezeket.

Immár lássuc másodsor, mint kezekeket fel-venni. 1. Azt jól meg kel tudnioc, hogy a' hivekben efféle kéférteteknek meg esése nem új dolog, halljuk a' sok kéfértetec alá szoktatot Dávid Király s' Proféta panaszszát. Az én lelke tudakozic vala mondván, avagy mind öröcké el-vevne-é az Ur Isten, és nem lenne-é jó akaró? Avagy el-fogyotté tellyeséggel az ő kegyelmessége? Avagy az ő haragjában meg-tarthatnác irgalmaságát? s' azomban, azon-is könyörög Istennek, hogy a' hitetlennel egygyüt ne bűntesse. *Pfal. 28. v. 3.* Sokan kiált-hattyc má-is Gedeonnal. Edes Uram! ha velőne az Ur miért talál elől minket mind e' gonosz? *Jud. 6. 13.*

2. Ez il.

Pfal. 77. 7.
s' tovább.

Láld egé-
len a' 88.
dik Soltárt

2. Ez ilyen hitben gyengélkedőknek azért az kö-
vetkezendő dolgokat kel meg-tanulnioc, és szüntelen
elméjckben forgatni.

Először; igaz dolog ugyan hogy Istennek igaz itele-
ti szerént való csapása a' *pestis*, mely öldökli mind az iga-
zakat, mind a' hamissakat, mindazáltal igen nagy megkü-
lömböztetéssel. Meg-külömböztetic pedig a' hiveknek
és hitetleneknek *pestis*béli (a' mint egyebek-is) csapása.

1. Az ő folyamattyában, mert a' hiveken Istennek
nyugy léfzen itéletiből, a' bűnért, hogy egyszer s' mind
Atyai szerelméből is légyen. *Apoc. 3. 19. Hebr. 12. 6.* A'
kit szeret az Ur meg-dorgálja, valakit fiává fogad meg-
ostorozza. Azt mondgya szent Pál az Ur-Vatsorájá-
val való nem jól élés miatt, hogy a' *Corintusiakban* ez okó
erőtelenc, betegc, és el-is aluttanac, s' ottan az
télzi utána; de mikor bűntettetűnc az Urul tanitta-
tunk, hogy e' világgal el ne kárhoztassuc. Jeremias
Propfeta ugyan kérve kéré Istenőtől az ő iteleti szerént,
való ostorozást, mondván: Ostoroz Uram engem a' te
itéletedben. *Jer. 10. 24.* Az istentelen s' bűnökben nya-
kaskodo emberekre pedig önti az ő csapását, az ő szo-
ros bűntető igazságából, meg-emélti ő tűzhöz hasonló
haragjából. Ennek el-távoztatásáért könyörög Dávid a
Jeremias-is b' hogy ne ostorozza az ő haragjában:

11. Meg-külömbözteténec modgyára nézve.

I. Mert az hivekben igazságból s' irgalmaságból
egy aránt egyvelitet s' mérfékelhetet pohár. *Jer. 30. 11.*
meg-ostorozlac tégedet itéletben, de azért nem veszt-
lek-el tégedet. *Hof. 11. 9.* Nem cselekefsem az én hara-
gomnac busulása szerént Effraimmal. Lás többeket.

H

Siralm,

Solt 68
6 Jer. 10,
v. 24.

58 **DÖGHALAL ELLEN**
Siralmas K. 3. 32. 33. Jerem. 46. 28. 2. Sam. 7. 14. v. 15. A' nyakaskodo istentelenekben pedig büntető szoros haragos igaságnac Zavaros borral töltöt Pohára. *Pfal. 75. v. 9. Jer. 12. 3.* Az istenteleneket őszve gyűjtöd, mint a' mézjár székre rendelteret juhokat, és készited őket a' meg őlésnec napjára. *Rom. 2. 5. &c.*

II. A' hivek mértékletesen, gyengén, mérték szerént. Az hitetlenec pedig keményen, egész erejében a' Csapásnac. *Esa. 27. 7. 8.* Avagy a' mint meg verte Isten az ő népénc meg-verőjét, úgy verte-é a' Jakobot, vagy a' mint meg-őlettettek az ő népénc ellenfégenec meg-őletteti, úgy őlettettek meg? Mérték szerént itéled a' Jakobnac Csemertéit: még akkor is mikor a' kemény szárazszo nap keleti szél reájok fú. Lássad a' többit. *Amos 9. 8. 9. 10. Jer. 30. 11.*

III. A' hiveknek a' *pestis*ben kegyelmesen jelen vagyyon, a' Felféges Isten. Ugy-mint:

- a Könyörülő Atya. *Pfal. 103. v. 17. Esa. 49. 15.*
- b Igen tudos Orvos. *Exod. 15. 26.*
- c Hivléges barátságú. *1. Cor. 10. 13.*
- d Mint jó kormányos. *Matth. 8. 23.*
- e Segiti kegyelmesen; őket.

- 1. Vigasztalván. *2. Cor. 1. 3. Pfal. 49. 19.*
- 2. Enyhgetvén. *Pfal. 85. 4. Jer. 18. 17. Thren. 3. 22*
- 3. Meg-szabadítván. *Pfal. 91. 14. Esa. 41. 10. és 40. 1. és 64. 4.*

De az istentelenektől éppen elvonfsza magát, és a' Sátánnac szabadossan győtrő hatalmában hadgya. *1. Sam. 16. 14. vesd őszve. Cap. 28. 15.*

IV. A' hiveken kevés ideig tart. *Pfal. 30. 6. Esa. 54. v. 7. Joh. 16. 16.*

De az

VALÓ ORVOSSÁG.

59

De az hitetleneken soha meg nem szünic. *Pfal. 49. v. 20. és 140. 11. Esa. 66. 14. Apoc. 14. 11. és 20. 10.*

Harmadszor; meg-külömböztetie végére nézve, mert az hivec ezzel 1. Tanitatnac. *Rom. 5. 3. Jer. 31. 18. s' tovább. 1. Cor. 11. 32. Pfal. 94. v. 12. és 119. 67. 71. 2. Meg-kéfértetnec. Rom. 5. 4. Luc. 2. 35. 1. Cor. 3. 13. 3. Ditsőitetnec. Pfal. 18. 36. Prov. 15. v. 33. Rom. 8. v. 30. 1. Pet. 1. v. 9. 4. Eőrők kárhoztatáfokrol szabaditatac. *Mal. 3. 16. 17. 18. Prov. 3. 5.* Az hitetlenec mind ezektől el-maradnac. *Pfal. 1. 4. Mal. 4. 1. Jer. 33. 16. és 37. 36. Esa. 57. 21. Luc. 6. 25. 1. Thes. 5. 3. 2. Thes. 1. 9.**

Másodszor; e' következendő néhány okokat, melyec minden képpen külömbet mutatnac. 1. Mert a' hivek ha *pestis*sel halnak-is meg, ugyan a' nagy irgalmu Isten kezében esnec. *2. Sam. 24. v. 14.* Mert mindenkor meg-áll ez, hogy az Ur szemci előt drágalátos az ő szentecne haláloc. *Pfal. 116. 15.*

2. Mert az Ur ragasztya ő reájoc a' *pestis*t, a' ki kegyelmes Atya, és a' kinec ők Fiai Leányi. *Rom. 15. 16. 17.* ha Fiak pedig, tehát őrkösők-is. *Esa. 41. v. 10. 13. 14. Pfal. 46. 2. 3. 4. és 91. v. 5. 6.* Lássad *Siralmas K. 3. v. 20. ---26. és v. 31. 32. 33.*

3. Mert a' kiket egyfzer az Ur Jesus Christusban, a' maga szerelmében bé-vőt, úgy meg-tartatnac abban, hogy attul semmi őket el nem szakaszthattya, sem élet, sem halál, &c. *Rom. 8. 38. 39.*

4. A' dög halálnak-is mint szintén a' rendes halálnak, ki-szakasztatot fulákja a' hivekre nézve, kiknec Istenből ez ellen-is diadalom adatot a' Christusban. *1. Cor. 15. v. 53, 57.* Egy szoval szabadulás szerzettet az halálnac

H 2

lálnac

lálnac félelmitül, az Eördög nec meg-rontásával a' kinec vala hatalma az halálon. *Hebr. 2. 14. 15.*

5. Mert mindenec (tehát a' *pestisis*) a' hivek nec javokra szolgál nac. *Rom. 8. 28. Deutr. 32. 10. Pál. 91. 11. 12. Deutr. 32. 11. Pál. 37. 23. 24. Pál. 34. 19. Hebr. 12. 11*

6. Mert mindenkor igaz az a' mit a' mennyei szözet mondot. *Apoc. 14. 12.* Boldogoc lélnec ez után az halottac kik az Urban halnak meg, mert meg-nyugosznac az ő fárságoktul, és az ő tselekedetec jutalma követi őtet.

7. Valakinec része vagon az első fel-támadásban, nem árt annac a' másodic halál. *Apoc. 20. 6.* Boldog és szent a' kinec része vagon az első fel-támadásban, mert azokon nints hatalma a' másodic halálnac, hanem Iesznec az Istenec és a' Christus nac papjai. Ellenben, penig része vagon az ujjá születet választottak nac kiké a' hit. *Act. 13. 48. Eph. 2, 8.* és így övék az élet. *Joh. 8. 25. 10. 36.*

De midőn ezekről s' ezekhez hasonlo több dolgoktul elmélkedvén, erősgettyűc le-eresztet, kezecinket, reszkető térdeinket. *Hebr. 12. 12.* Azomban két dologra kel vigyáznunc igen serényen. Először, gyengélkedő hitűnket erősgesűc, hogy nevedgyéc azon igen szorgalmatoskodgyunc. Arra penig úgy tehetűnc szert, ha a' következő hét dologoc szerént tselekedűnc.

I. Ha magukat és a' mi igaságűnkac meg-tagadgyunc. Azon vesztéc a' dologot a' nyavalyás Sidóc, hog' ők az Isté igaságát nem tudván, az őnnön tulajdon igaságokat igyekeztec állatni, s' az Isten igaságának nem adták magokat alája. *Rom. 10. 3.* Sz. Pál penig ez után nyéré meg az hitnek

az hitnec ajándékozo és el-végező urát. *Hebr. 12. v. 2.* melyről lásf. *Phil. 3. 9--13.* Oka ennec ez: mert senki nem keres más igaságot hit által magán kívül, hanem ha minden igaság nélkül valonac isméri ki ki magát lenni. Lásfad a' Fariseust és Publicanust. *Luc. 18.*

II. Ha egyedül valo Czélul és hatarul kiváltképűn, a' Jesus Christus egyedül magánoffan valo igaságát tesztűc elönkben, úgy hogy mindeneket ő kívül őtet meg-vefsűnc a' Sz. Pállal. *Phil. 3. 9. 12.* Oka ez: Mert a' Christus Jesus fenkitül addig igazán, rendesen nem keresthetic, hanem ha minden ő kívül őtet valo dolgok nac felette s' elciben tétetic, úgy mint az örök idveség nec egyetlen egy eszköze. Ugy hogy ezt mondhasfa Afással. *Pál. 73. 25.* Kitsoda volna nekem mennyekben te náladnál több, és te náladnál egyébben, nem gyönyörködöm e' földön. El-fogyatkozot az én testem, és az én szivem; az én szivem nec kösziklája, és én örökfégem te vagy Isten mind öröcké. Jól felele a' szent Péter, midőn kérdetnéc Mesterétől, ha ők-is el-akarnánaké ő tőle menni? Uram kihez mennéc, őrk élet beszéde vagon te nálad. *Joh. 6. 68.*

III. Ha elménk nec lelki szemecit egyedül minden más felé valo hunyorítás nélkül az Evangeliomban le-tött drágalatos szép, s' örvendeztető s' biztato igéretkec fāra thatatlanul függesztyűc. Mert az Evangeliomi tudomány lélek nec, igaság nac, élet nec szolgálattya. *2. Cor. 3. 6. 8.* Oka ennec ez: Mert Istentől sem adatika' Christus, s' mi tőlűnc sem fogattatik meg másképűn, hanē csak egyedül az Evangeliombéli igéretkec.

IV. Az Evangeliobéli igéretkec valo lelki szem-

lélésünkben pedig arra igen reá kel vigyáznunk. I. Hog' azokban tsak a' Christust tudgyuc, azt pedig a' ki meg-feszítettet, mint szent Pál mondotta maga felől. *1. Cor. 2. v. 2.* hogy ő nem igyekezett egyebet valamit tudni a' Corinthusiak közöt, hanem tsak a' Jesus Christust, azt pedig a' kit meg-feszítettet, s' azt is praedikálotta nekik. *Cap. 1. v. 23. 24.* Mi praedikállyuc a' meg-feszített Christust, a' Sidóknac botránkozást, a' Görögöknek pedig bolondságot. De a' hivatalosoknak, mind Sidóknak mind Görögöknek a' Christust, az Isten hatalmát és böltselégét. II. Hogy a' Christuban ismérjen tökéletes s' magán elégséges érdemű váltságot az idvefségre, mind azokra nézve a' kik ő benne hisznen. *Joh. 3. 15. 16.*

III. Hogy az ő kegyelme kiválképpen személy szerént igértetik mindenknek † valakiknek praedikáltatik az Evangeliom *Mark. 16. v. 13.*

V. Lelki szegénységünkről szüntelen elmélkedgyünk. Mert a' miképpen az orvosás s' az Orvos csak betegnek való; az étel ital, csak éhezőnek szomjuhozónak kell: Igy az irgalmaságnak és kegyelmenek csak azokban nagyon kellett, s' helye kik azok nélkül szükkőködnek. *Matth. 9. v. 12. 13.*

VI. Arrul-is jó gondolkodni a' hitnek nevelésben munkálodó embernek, tudni illik: kik legyenek azok, kiknek Christus ajánlya magát az Evangeliumban, és akarja őket mint leánykérő, őket maga házasságára kérni. Ez világban szokásul láttyuk lenni, hogy ki ki ollyat akar magának feleségül venni, a' melly után maga-is meg-gazdagullyon, egy szóval gazdagok. &c. Christus Urunk ellenben csak azokat akarja, a' kik szegények

†Saltem
oblacione,
ut omnib'
vocatis, si
non Colla-
zione, ut
folis ele-
ctis.

szegények, alázatos lelkűek, töredelmes szívűek, éhezők, szomjukozók, el-fáradtak, meg-terheltettek s' a' kegyelemnek sem nedveségét, sem virágát, sem gyümölcsét nem érzic. Lássad *Esa. 55. v. 1. 2. Joh. 7. v. 37. Szám. 21. v. 9. Joh. 3. v. 14. Matth. 11. v. 28.*

VII. Hasznos arrul-is elmélkedni s' jól megfontolni, ki légyen az a' ki igiretet tött, melly tökéletes igazságu, hazudni nem tudó légyen *Számlálás. 23. v. 19.* Melly jó akaratu légyen, a' ki igiretit bé akarja tellyesteni mint kegyes Arva. *Solt. K. 103. v. 13. Matth. 7. v. 11. Esa. 49. v. 15. 16.* Es egytzer s' mind mindenható Isten, a' ki meg-is cselekegheti *Solt. K. 105. v. 5. és 135. v. 5. 6.* Másodszor; Azonban midőn ezekkel gyámolgattyuk gyenge hitünket, azon kell továbbá lennünk, hogy meg-erősített hitünk munkálodó légyen. Oka: Mert a' Jesus Christuban sem a' környül metékedés nem használ, sem a' környül metéletlenség, hanem a' hit melly a' szeretet által cselekezik *Gal. 5. v. 6.* Melylyek legyenek pedig az igaz hitnek cselekedeti, immár az harmad rendbéli személyekről való tractabul ki-fog tetezeni. Ezek pedig lésznek az erős hitű emberek, kiket a' gyenge hitűeknek-is, mint jó példékát a' nekik adatott hitnek mértéke szerént el-kell követniec.

Következnek azért immár a' harmad rendbéli személyek kik a' mint egyéb kitértetekben, ugy a' *Pestifés* időben-is fel-emelt fővel járnak, a' hitnek ajándékozó és el-végező Urának parancsolattya szerént, tudván, hogy váltságoknak napja közel *Luk. 21. 28. Sid. 12. v. 2.*

Ezek szoktanak, halálokat közel érezvén így szólani: Mint.

I. A' vén.

1. A' vén Simeon *Luc. 2.*
2. Szent Pál *Phil. 5. 21. 23. 2.Tim. 4. 7. 8.*
3. Mint az Anyaszentéyház *Apoc. 22. 17. és 21.*
Ezeknek pedig tiszták a' *Pestis*nek idején.

I. Juslanak a' bűnnek, világnak dögirül az igaz poenitentia tartás által való meg-térése. Lássad *Sophon. 2. v. 3. Jerem. 18. v. 7. 8.* Azért szokott Isten, tűrő szenyvedő, várakozó lenni, és az érdemlett büntetést, ottan a' bűnösön véghez nem vinni, hogy a' meg-térése idő engedtesék, mint meg-tétezik *Pradik. K. 8. 11. 12.* Ugy láttatik Isten cselekedni mint az olly ember, kinek kezében meg-vont íjv vagyon, abban nyilak, s' elébb mint sem el-lővne, kiált hog' kiki el vonnya magát hogy az el-lővendő nyilaktul meg ne sértesék. Így Isten ő Szent fellége mennyit cselekszik beszéddel, melly által int, hiv, ígér; mennyit a' példák által hogy meg-térjünk, s' éllyünk. Lássad *Job. 33. v. 14. 15. 16. 17. 18.* Kiván mindazáltal Isten ollyan meg-térést, a' mellyekben ezek fel-találatnak, Szent Pálnak tanítása szerént, melly vagyon *2. Cor. 7. v. 10. 11.* Tudni illik 1. Kegyes szorgalmatosság és kívánlaga a' bűnnek el-hagyásának, és a' jónak el-követésének. 2. Az Isten pártára való kiállítás, hogy magunkat vádollyuk, az Istent pedig igaznak vallyuk. 3. Boszszonkodás, mell akkor leszsz: midőn a' magunk erőtelenségünkön az Isten előtt törődünk, teprenkedünk, és így az Istennek irtalmasságát kívánnyuk a' Christusban. 4. Fiui félelelem, melly származik ezekből, hogy kegyes Atyánkat bántottuk-meg, hogy ő haragszik mi reánk. 5. Felette nagy kívánlág, melly arra viszen hogy szívcsen kiáltunk Istenünkce, s' csedez-

csedezzünk bűnünk bocsánattyáért a' Jesus nevében..
6. *Zelus*, forro buzgoság az Isten ditsősége mellet, hogy az minden uttal moddal cléb cléb mozdítsák. 7. Boszszu állás, az az minden tselekedetink nec szoros fel-czirkálása, magunkat bűnünk szerént való meg-ítélése, tselekedetnek rendeletlen indulatiban való meg-Zabolázása. Botránkoztato kezünk nec el-vágása, szemünk nec ki-tolása.

II. Hogy birjác lelkeket a' békeféges térés által, magokat az hatalmas Isten keze alatt meg-alázzac, megnyugodgyanac a' Jehovában, szüntelen várjác őtet, békeféges térésben s' reménységben, mellyekben áll minden mitethetségűnc. Lás ezekről. *Psal. 27. 14. és 62. 9. Lás példákat-is. 2. Sam. 15. v. 25. Cap. 24. 14. és Psal. 38. 15. 16. Gen. 22. 2. s' tovább. Ide valok a' három, iff jac példái. Dan. 3. Magac a' Danielé. Cap. 6. szent Pálé. 2. Cor. 12. 10. Ide való ez intés. Hebr. 12. 1.*

III. Hogy reménsegeket mennyekben, mint bátorlágos es erős vas matskáját meg-vertvén, az halált, Hebr. 6. 9. meg-clöző betegléggel, s' magával is a' *pestis*es halállal, diadalmason meg-harczollyanac, hogy minden nehéz- Rom. 8. 37. ségeken diadalmafoknál fellyeb valoc legyenec, és az öröcké boldogító mennyei országára által mehesfene. Ezazért tisztet hogy ily értelmec, hitec, reménlegec, légyen, kik ezeket mondhasác szent Pállal, a' mint vagyon. *2. Cor. 5. 1. 2* Igen szoros ut a' mellyen a' reménleg az embert idvességre viszi. *Akt. 14. 22.* mindazáltal ezen reménleg, ísmét tsalhatatlanul a' keresztrül, a' ditsőségben, ugyan majd mint egy kézen fogva bé helyezett. Lássad ez helyeit az Szent Írásnac. *Rom. 8. 18. Job. 10.*

Joh. 16. 21. 22. Luc. 22. 29. 30. Joh. 17. 2. Ezt mutattya a' Lázár példája. *Luc. 16.* Ez reménység az egy szempillantásig való nehézség helyet viszen örökké való jokra. *2. Cor. 4. 17. 18.* vedd őszve ezeket. *Apo. 2. 10. Joh. 16. v. 21. Esa. 44. v. 8.* Nem-is szégyenit-meg a' reméniség. *Rom. 5. 5.* vedd őszve *Cap. 8. v. 38. 39. Joh. 19. v. 25. Psal. 116. 7. és v. 15.* Ezt ohajtya vala Báálám. *Num. 23. v. 14.* Ez okon való ohajtása vagyon szent Pálnak. *Rom. 7. 24.* vedd őszve *Phil. 1. 23.* Jobb-is; mert a' lesz a' mi meg-iratot. *Apo. 14. 13.*

IV. Az buzgófogásos áitatos könyörgésekben foglalatoskodgyanac, mely által a' kegyelemnac ajtaján a' Jesus Christus által Zörgessence, mint Izraelnec egyedül való Orvosánac ajtaján. *Exod. 15. 26.* kince mind élet, mind halál, egétség, betegség, vagyon egyedül kezeibé, és kince elégséges hatalma, tehetsége, hogy mind ezekből szabadossan sáfarkodhassék a' mint akarja. Természet diktálása, hogy a' beteg orvost keresen, vonnyon, téged-is a' kegyelem, a' te lelki orvosodnac keresésére. Annál inkább hogy ezt maga parantsollya, magát ajánlya. *László Joel. 2. 31. Psal. 34. 18. és 22. 25.* De hittel. *Jac. 1. v. 6.* De meg-téréssel. *Jac. 4. 8. 9.* De áthatossan. *2. Petr. 3. 8. 9.* *Hábac. 2. 3.* De töredelmes szível. *Psal. 145. 18.* Így nem lesz héjában. *László 2. Sam. 24. 17. Psal. 3. 5. 2. Reg. 30. 3.* Azért-is parantsoltatic. *Luc. 21. 36. Psal. 50. 15. és 91. 1. és v. 15. 16.*

V. Hogy házad népét jól-el-rendeljed. *Esa. 38. 1.*

VI. Felebaráttal békelégben ély, ha nehézség volt köztetec, meg-békéllyél, az Urnac tanítása szerint. *Matth. 5. 23.* s' tovább, hogy a' pestis által hirtelen-

rcá szor

a' szorittatván, kegyes Attya helyet, haragos biro-keben ne csél, szent Angyaloc helyet kinzo' ördögök ezekben; a' ditsőséges Egek helyet, ferét örök kinok-ok poklában ne vertésél.

VII. Minden jo tselekedetekben gyümölcsözzél, *Matth. 3. v. 8. Col. 1. 10.* Hogy mikor osztán pestis által kednec el-kezel testedrül válni, akkor azt cselekedhesd a' mit Sz. Péter tanátsol. *1. Petr. 4. 19.* azt mondhasd a' mit Dávid. *Psal. 31. 6.* szent István. *Act. 7. 59.* Sőt jed a' Jesus Christus. *Luc. 23. 45.* s' így azt nyered-meg mint let dolga a' Lázárnac. *Luc. 16. 22.* ő boldog kézürt nec boldog ki-menetele!

Találatnac negyedfzer vakmerő emberek-is a' pestisnek ideit, kiről (légyen szabad emlitenem) emlékezik Syrac. *Cap. 3. 25. 26. 27.* A' kemény szívu' végezetre gonoszul jár, és a' ki szereti a' veszedelmet abban lészén veszélc. A' kemény szívu' meg-vesztegettetic, nehéz munkával, és a' gonosz ember eggyic bünt a' másikkra akja. Mikoron a' kevélyre nyomorúság szál, nintsen. neg-gyógyulása, az ő utai gyökereitől ki-szaggattalak, mert istentelenség nec plántája gyükerezet megötenne.

Vakmerők penig ezec.

1. A' kik minden szabados eszközeccel való élést meg-vetnec; mert az Isten nec gond vhelése a' jó, s' tőle rendelterett eszközöket soha ki nem rekeszti, hanem inkább bésfoglallya, mint az Ezechiás példája mutattya. *2. Reg. 20. 7.* tsak hogy elkel távoztatni, a' miben Afá vétkezék. *2. Chron. 16. 12.* Erről fellyeb többet szöllottuc

2. A' kince sem lakása dögös helyen, sem hivatal-

lya nem

88 BŰGHALAL ELLEN VALÓ RYOSSÁG.

Iya nem kívánnya, sem szükségétől nem kényszerítetté, sem hiből (mert a hit nem vakmerő) nem él, s' még-is afféle helyeken jár, jös-megyen, forog, &c.

3. A' ki femjében magát meg nem alázza, Isten parantsolatya ellen való bűneit el nem hagyja, hanem inkább öregbiti, a' mint az Vr panaszolkodic. *Esa. 1. 5. Jer. 5. 8.* Illyen vala Achaz. *2. Chron. 28. 22.* Azomban semmi jora magát nem fordította. Illyenektől való panasz vagy on. *Psal. 92. v. 17.* Ezek azért mint hogy szerette a' vézdelmet, féltő hogy abban ne essenek. Így jára a' nép. *Num. 14. v. 44.* Így Amos. *2. Chron. 25. 17.* még az igaz Jónás is. *Cap. 35. 20.*

Nem tessék azért immár nekem (hogy azutollyán kezdgyem, a' *pestis* nec idein, a' vakmerőség; nem ditsérem a' hitben való gyengelkedést. meg-vetem a' *pestis* előde való pusztá magánosan való el-surást. Isten boszszuágára valonak tartom lenni a' *pestis*nek füstel való üzését. Nem hiszem hogy ezek értenék, hogy a' *pestis* mi legyen, hogy emberől, és egyéb *pestis*es helyekről. mathákrul füstel akarjác, s' szelldözéssel a' *pestis* le-tisztítani. Voltak az *Qv Testamentomban Cerconias* módafóc, hogy mindene helyet egyet emlitsék, ha ki hólt testet, de akar mi hólt test, a' akar mi képpén meg-holtat illetet est végig. Ezáltal volt, s' estve mind magát, mind ruháját vízzel kellett meg-mosni, de az nem ide való. Füstel való meg-tisztulást pedig illyen módon való füstöléssel mint ma élnek, arról semmi.

Tudgyák-e 1. Ki-ragasztja-el a' *pestis*? Mi ugy értyük, az Isten. 2. Micső a' a' *pestis*nek érdemlő oka? Mi ugy tudjuk a' bűn. 3. Ki áltá ragasztja-el Isten? Azt is ugy láttyuk Angyala által. 4. Mi végre ragasztja-el? 1. Hogy az ő haragjánac erejét meg mutassa. 2. Hogy az félelmet fel-állassa. *Psal. 99. v. 11.* Azt a' félelmet: mely 1. A' Bűnt el hagyassa. 2. Meg-téréshez illendo jó gyümölcsöt teremtsen, mellyel által ő ditséretsék, s' hível idvességet végyenek.

Nints itt haszna a' füst nec, javallom azért az hit által való élést. Mély igaz hitben mindeneket erősítsen, nevellyen a' hitnek el-kezdő és a' jándé-

kozo Vra Istene a' Jesus Christus,

A M E N.

